

2937

FRANCISCI
SANCTII
BROCENSIS,

*In Inclita Salmanticensi Academia Emeriti,
olim Rhetorices, & Primarii Latinae,
Græcæque Linguae Doctoris,*

OPERA OMNIA,
UNA CUM EJUSDEM SCRIPTORIS VITA;

AUCTORE
GREGORIO MAIANRIO
Generoso Valentino.

TOMUS TERTIUS,
SEU
OPERUM PHILOLOGICORUM
PARS SECUNDA.

Fondo Sautoro

C 43/III

GENEVÆ,
Apud FRATRES DE Tournes.

MDCCLXVI.

ELENCHUS
TRACTATUUM
TOMI TERTII.

<i>Commentaria in Andr. Alciati Emblemata.</i>	Pag. I
<i>Sphæra Mundi, ex variis Authoribus concinnata.</i>	379
<i>Declaracion i uso del Relox Español.</i>	417
<i>Epistolæ.</i>	485
<i>Enchiridion del Estoico Philosopho Epicteto.</i>	499

FRANCISCI
SANCTII
BROCENSIS,

In Inclita Salmanticensi Academia Rhetorica, Græcæque Linguae Professoris,

COMMENTARIA IN ANDR. ALCIATI

E M B L E M A T A ,

Nunc denuò multis in locis accuratè recognita;

Cum Indice copiosissimo.

Juxta Exemplar Lugdunense, anni 1573.

G E N E V Æ M. DCC. LXV.

CLARISSIMI VIRI
ANDREÆ ALCIATI
IN LIBRUM EMBLEMATUM,

P R Æ F A T I O,

Ad Conradum Peutingerum Augustanum.

*Dum pueros juglans, juvenes dum tessera fallis,
Detine & segnes chartula picta viros:
Hæc nos festivis Emblemata cudimus horis,
Artificum illustri signaque facta manu:
Vestibus ut torulos, petasis ut figere parmas,
Et valeat tacitis scribere quisque notis.
At tibi suprenus preciosa nomismata Cæsar,
Et veterum eximias donet habere manus.
Ipse dabo vati chartacea munera vates,
Quæ (Conrade) mei pignus amoris habe.*

A Ndreas Alciatus hoc sæculo non modò Juris Cæsarei, verùm & omnium studiorum decus, nec minùs suspiciendus ob rarum quendam ingenii candorem, quàm ob exactam omnium liberalium disciplinarum peritiam: Mediolanensis fuit, ut ipse testatur in hoc opere. Jus civile magna cum laude Biturigibus professus est, conductus à Gallis in singulos annos octingentis coronatis. Tandem in patriam ampliori stipendio revocatus est anno Domini 1533. Multa opera, æterna memoria digna, scripsit: è quibus ego tantùm hunc Emblematum librum sumpsi pro ingenio explanandum. In quo mihi unus

præcipuè scopus fuit propositus: ut unde sumptum sit unumquodque emblemata, indicarem: id enim ad explicationem cujuslibet rei, magni esse arbitror momenti. Hæc igitur præfatio imitatione sumpta est à Cicerone, pro Archia Poëta, ubi ille sic argumentatur, Quare quis tandem me reprehendat, aut quis jure mihi succenseat, si quantum cæteris ad suas res obeundas, quantum ad festos dies ludorum celebrandos, quantum ad alias voluptates, & ad ipsam requiem animi & corporis conceditur temporis: quantum alii tribuunt intempestivis conviviis: quantum denique aleæ, quantum pilæ: tantum mihi egomet ad hæc studia recolenda sumpsero? Nunc percurramus aliqua verba, quæ fortassis lectorem possent remorari. Id quod in sequentibus sumus facturi.

Dum pueros juglans.) Macrobius lib. Saturnal. 3. c. 18. Nux, inquit, juglans, secundum nonnullorum opinionem, à juvando & à glande dicta existimatur. C. Bassus verò in lib. de significatione verborum hoc refert: Juglans arbor dicta inde est, perinde ac Jovis glans. Nam id arboris genus nuces habet, quæ sunt suaviori sapore, quàm glans. Hunc fructum antiqui illi, quia egregium, glandique similem, ipsamque arborem Deo dignam existimabant, Jovis glandem appellaverunt, quæ nunc literis interlisis juglans nominatur. Cloatius autem Verrius in lib. à Græcis tractatorum ita memorat: Juglans, di, prætermissum est: quasi diuglans, id est, διὸς βάλανος. Hanc græci & basilicam vocant.

Juvenes dum tessera fallit.) Ex eodem Macrobio poteris elicere tesseram esse, id quod ex omni parte quadratum est: & quod in quancunque partem incubuerit, immotam habet stabilitatem. Octo, inquit, angulis continetur, & Græco nomine Cubus vocatur, Hispanè dado.

Hæc nos festivis emblemata.) Emblemata dicitur διὰ τῶν ἐμβέλων, quod est, intersero. Trifariam solet distin-

distingui, quod sit in parietibus, vermiculatum, seu Musæatum dicitur: quod in lignis, segmentatum: quod in pavimentis, tessellatum. Confunduntur tamen hæc aliquando. Cicero lib. de Orat. 3. loquens de coaptatione dictionum citat hos Lucilii versus,

Quam lepidè lexes compostæ, ut tessellæ omnes
Arte, pavimento, atque emblemate vermiculato.

Vestibus ut torulos.) Alludit ad Plauti versiculum, qui est in Amphitryone, Tum meo patri autem torulus inherit aureus sub petaso. Ubi Commentatores atque author Thesauri linguæ Latinæ fortasse non intelligentes, quid sit hic torulus, legendum censent, Troculus: eò quòd Torulus à torus ducatur, diminutiva forma: id est, parvus lectus. Sed nos Plauti locum defendentes, Tori, orum, significare dicimus carnem extantem in brachiis hominum robustorum. Quo sensu dixit Cicero, in Orat. ad Brutum: Isque uno tenore (ut aiunt) in dicendo fluit, nihil afferens præter facultatem, & æqualitatem: aut addit aliquos, ut in corona, toros, omnemque orationem &c. In hac igitur significatione dixit Plautus forma diminutiva, Torulus aureus in petaso. Et Alciatus alludit ad magnatum morem nostri temporis, qui in famulorum vestibus solent addere torulos holosericos diversi coloris, quàm sit vestis ipsa: veluti sphæram depictam extantem, vel mundum, vel globulum, aut laceratum, & similia.

Petasis ut figere parmas.) Petasis διὰ τῆς πετάσας. M. πετάσω, quod est, extendo, seu pando: significat tegmen capitis. Alio nomine galerus: quamvis aliqui distinguant inter galerum & petasum. Parma autem est breve scutum, eò dicta quòd ex omnibus partibus comparatione ad medium esset par, id est, rotunda. Hispanè vertere possumus Medallas.

Et valeat tacitis scribere quisque notis.) Tacitis notis scribere, est rem ita per picturam exprimere, ut non indigeat characteribus: ut si velis significare

manendum esse mulieri domi, pingis Venerem, quæ referat muliebrem sexum, apponisque sub pedibus testudinem: hæc enim nunquam domo sua egreditur. Hoc scripturæ genus non solum apud Ægyptios dignitatis plurimum habuit: sed etiam voluptatis non parum. Nemo enim poterat callere Hieroglyphicarum mysterium (sic enim vocabant illi hoc scribendi genus) nisi rerum & animalium naturas perspectas habuisset. Quod non contingit, nisi illi, qui solerti contemplatione rerum naturalium causas esset perscrutatus. De Hieroglyphicis, id est, sacris literis, duos libros scripsit Orus Apollo Niliacus. Hunc & Cheremonem se fatetur Alciatus imitari in libr. de verb. signif. in princ.

Et veterum eximias donet habere manus.) Tabulas & signa antiquorum artificum intelligit. Artificum enim opera, manus vocantur. Et ita dicuntur nostro idiomate. Mart. lib. 8. epig. 50. & lib. 1. epig. 119.

Mentoris hæc manus est, an, Polyclete, tua? Idem, Solus Praxitelis manus Scopæque.

Quæ Conrade, mei.) Conradus, sive Cunradus idem significat apud Germanos, quod apud Græcos Thra-sybulus, id est, audacis consilii. Fuit hic Conradus à consiliis urbi Augustæ in Germania, cujus extat libellus, seu Epitome de Romani imperii, & cæterarum gentium inclinatione. Ad quem etiam extat epistola Erasmi.

AD

AD ILLUSTRISS. MAXIMIL. DUCEM MEDIOLANEN.

EMBLEMA I.

Exiliens infans sinuosi è faucibus anguis,

Est gentilitiis nobile stemma tuis.

Talia Pellæum gessisse nomismata regem

Vidimus, hisque suum concelebrasse genus.

*Dum se Ammone satum, matrem anguis imagine lu-
sam*

Divini & sobolem seminis esse docet.

Ore exit, tradunt sic quosdam enitier angues;

An quia sit Pallas de capite orta Jovis?

UNde sit desumptum emblemata, ipse Alciatus indicat in libello, quem de singulari certamine composuit, cap. 43. cum inquit, Celebre est in Annalibus Othonis vicecomitis, cum quodam Saraceno in Asia certamen, quem ille manucaptum, confossumque galeæ ornamento privavit: idque gentilitiis insignibus suis addidit: hoc est, vipera vix natum, & adhuc manantem sanguine infantem ore evomens. Ab Alexandro nimirum Magno acceptum emblemata. Siquidem in ejus veteribus numismatis idem sigillum reperire est, quo Jove se natum Rex ille per ambages ostendebat. Etenim serpentis forma pluribus Græciæ locis Jupiter colebatur. Suntque in Asia genera serpentum, quos ore parere hominum opinione receptum erat. Hactenus Alciatus. Mittit hoc emblemata ad Illust. Maximilianum Ducem Mediolanensem, Ludovici filium, Francisci Sforcie nepotem. Floruit hic Maximilianus anno Domini 1512. Decessit sine liberis. Hæbeo ego numisma Mediolanense, quod ex altera parte hoc insigne habet depictum, ex altera effigiem D. Ambrosii, Episc. Mediolanensis.

A 4

Talia

Talia Pellæum.) Pella urbs fuit abjectissima in Macedonia: sed illam (ut Mela refert) Alumni Philippus, & Alexander illustrem reddidere. Inde dictus *Pellæus* Alexand. Juvenalis *Satyr.* 10.

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis.

Dum se Ammone satum.) In Aphrica, Cyrenaica provincia est: in Cyrenaica Jovis Ammonis templum (teste Mela & aliis Geographis.) Dictus fuit *Ammon*, id est, arenosus (nam *ἄμμος* Græcis est arena) quod cum Liber pater per arentes Libyæ campos exercitum duceret, sitique premeretur, Jovem patrem fertur implorasse, statim ei apparuit aries, & in mediis arenis fons adaptus. Hac causa Bacchus templo Jovi constituto, ubi fons eruperat, simulachrum arietina figura in templo collocavit. Alex. Magnus, ut inquit Curtius, ingenti ductus cupiditate adeundi Jovem, quem generis sui autorem, haud contentus mortali fastigio, aut credebat esse, aut credi volebat, nullis difficultatibus absterri potuit, quod minus per siccas regiones, & tenacissimum sabulum duceret exercitum ad Ammonem. Quod cum pervenisset, maximus natus est sacerdotibus *filium* appellavit, hoc nomen illi parentem Jovem reddere affirmans. Plutarchus tamen aliter hoc refert. Asserunt (inquit) sacerdotem, dum græcè ipsum salutaret, & blandiis *παῖδιον* (hoc est, *Filiule*) compellare vellet per barbarissimum, pro *v*, abusum *σ. παῖδιος* (id est, Jovis fili) pronunciasse. Illum vocis errorem Alexandrum libenter perinde, ac omen audisse.

Matrem anguis imagine.) Olympias Alexan. mater fuit, juxta cujus dormientis corpus (ut ait idem Plutarchus) draco accubuisse conspectus est: quæ res amorem, charitatemque Philippi extinxisse fertur: adeo, ut illius persæpe concubitus evitaverit, sive aliquas magicas, & veneficia reformidans, sive illius consuetudinem, & contubernium cuiquam Deo ex qua-

quadam religione permittens. Post illa cum Philippus hac de causa Cheronem Megalopolitanum Delphos misisset, à Deo responsum est, ut Ammoni rem divinam faceret: & hunc in primis Deum veneraretur, amissurumque ex oculis alterum, quo die in draconis forma concumbentem Deum cum Olympiade per ostii rimulam aspexisset. Olympias quoque (sicut ait Eratosthenes) proficiscenti in expeditionem Alexandro, secretò genituræ detexit arcana, proinde dignos genitore animos fovere jussit. Hæc carptim ex Plutarcho.

Tradunt sic quosdam enitier angues.) Dixit jam Alciatus esse in Asia genera serpentum, qui ore pariant. Addo tamen ex opinione Anaxagoræ Philosophi, cecinisse Ovidium mustellam ore parere. Sic enim inquit in 9. *Metamorph.*

Quæ quia mendacem parientem juverat ore:

Ore parit, nostrasque domos; ut antè frequentat.

Hanc opinionem refutat Aristoteles *lib. de animalium generatione tertio*. Plinius quoque 10. *lib.* Lacertam (inquit) ore parere, quod vulgò creditur, Aristoteles negat.

An quia sic Pallas de capite orta Jovis?) Hæc non est interrogatio: sed phrasis Philosophorum in dissolvendis problematis: qui etiam si certissima proferant, veluti dubitando finiunt per particulam, *an*. De Natali Palladis extat festivus Luciani Dialogus, quem compendio hinc adscribam: Laborabat Jupiter dolore capitis, jussit Vulcanum cum securi acutissima venire, qui caput diffinderet. Vulcano totis viribus in caput Jovis impellente securim, virgo Pallas profiluit armata, jam nubilis, cæsia, pulchra, clypeum saltando concutiens, cum armatis tripudians, hastam vibrans. Addit præterea Pindarus in Olympicis adaptato Jovis capite, adeo vehementer Minervam infremuisse, ut totum clamore perterrefaceret Olympum. Sed non ab re fuerit, quoniam sæpe in

in hoc opere se nobis offert Minerva, semel dixisse, quid hæc fabula significet. Nulla enim tam vilis fabula est, ex qua Plato non eliciat, aut astrologiæ mysteria, aut ad vitæ commoda præcepta salubria. Minerva igitur, sive Pallas, est artium omnium & bellorum Dea. Artes & ingenuæ disciplinæ ex cerebro, ceu capite Jovis, id est, Dei Op. Max. sapientia proveniunt. Scimus etenim ex sacris literis, omne datum optimum, & omne donum à patre luminum descendere. Securi caput Jovis aperit Vulcanus, ut Minerva nascatur. Quid hoc aliud est, quàm impetu quodam, quadamque lucta, & summo ingenii conatu artem tandem conqueri? Nemo enim unquam artium apicem consequetur, si prius non se vigiliis, sudoribus & algoribus exercuerit. Unde mihi potius videtur dicta *Minerva*, quòd minuatur nervos, quàm aliunde. Sed quid est, quod addit Pindarus, cælum & terram clamore Minervæ contremuisse? Nihil aliud esse reor, quàm cælum, terram, stellas, mare, cuncta denique sapientia gubernari. Ad cujus imperium atque nutum omnia moveantur, atque contremiscant. Quid tandem innuit clamor ille Minervæ recens natæ? Justitiam, æquitatem, jura, leges, societatem humani generis, virtutum præmia, scelerum punitionem. Rectè itaque tam pium clamorem cælum & terra timent & reverentur. Sed quoniam & bellorum præses est, videamus rursus, an hæc quæ diximus, in disciplinis bellicis etiam possint adaptari. Est dea belli Pallas, hastamque vibrans effingitur: propterea quòd illi se in bellicis operibus gerunt strenuè qui bonas disciplinas cum arte bellica conjunxerunt. Vixque reperias in re militari ducem insignem, qui non idem summa prudentia sit præditus. Nascitur ex cerebro Jovis: quia belli gubernatio ex Deo est, ut inquit Homerus. Sed militaris ars usu & exercitatione constat. Quapropter Vulcanus securi caput findit Jovis:

vis: unde nascitur Bellona, id est, animus fortis, agilis, strenuus, & consiliis atque stratagematis valens. Et quia Jovis est filia, propter Justitiam defendendam clamat. Bella enim ideò suscipiuntur, ut in pace vivatur. Sed enim cum bellum adeò res sit horrenda, ut vix ejus calamitas explicari possit, quid mirum, si cælum, & terra concutiantur, ad horrendas Bellonæ voces? Nascitur Pallas armata, & jam adulta, non infans: quia consilium Ducis, antequàm in lucem prodeat, jam oportet esse perfectum, & integrum, omnibusque numeris absolutum.

An quia sic Pallas.) Quoniam jam de Pallade cœpimus, cantemus iterum ejusdem nativitatem, ut ab Hesiodo accepimus: sed tamen brevius. Primam, inquit, uxorem duxit Jupiter Metin (id est, prudentiam) quæ cùm jamjam esset Minervam paritura, Jupiter à Cælo & Tellure monitus, filios, quos ex Metide susciperet, consilio & fortitudine patre superaturos, Minervam ex ventre Metidis per jocum & dolum erutam suomet alvo condidit. Subdit inferius: Ipse autem Jupiter ex capite proprio Minervam progeniit, cæcis oculis præditam, acrem, indomitam, venerandam, cui bella, & belli clamor erant cordi. Hæc ille. Dicitur autem (ut ait Eustathius in *prin. Iliad.*) ἀπὸ τοῦ πάλῃ τὸ δόρυ, id est, à vibrando hastam. Unde à Poëtis Latinis dicitur *Armifona*: vel quòd Pallantem gigantem in Gigantomachia occiderit: vel quòd ἐκ τοῦ Ἰοῦς συνεπαλτο κεφαλῆς, id est, ex Jovis exilierit capite. Hinc, ut ait Hesiodi interpretes in *Aspide*, dicta est *Tritonia*, vel *Tritogenia*: quoniam lingua Æolica τριτὸν caput significat: quanquam de nomine hoc magna est opinionum diversitas. Nam Homeri Scholiastes *lib. Iliad. θ.* ἀπὸ τοῦ τριτὸν dictam asserit, quòd hostes compavescere faciat. Pomponius Mela *lib. I.* Super hunc inquit ingens palus annem Tritona recipit, ipsa Tritonis: unde & Minervæ cognomen inditum est, ut inco-

incolæ arbitrantur, ibi genitæ. Faciuntque fabulæ ei aliquam fidem, quòd quem natalem ejus putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Hoc sequutus Lucanus sic canit de Tritonide palude:

*Hanc & Pallas amat, patrio quæ vertice nata,
Terrarum primam Libyam (nam proxima cælo est,
Ut probat ipse calor) tetigit, stagnique quieta
Vultus vidit aqua, posuitque in margine plantas,
Et se dilecta Tritonida dixit ab unda.*

Porro asserit Eustathius in I. *Iliad.* ubi canit Homerus descendisse de cælo Minervam, Achillis iram ut sedaret, *ὀυρανὸν* ab antiquis pro capite usurpari, quia caput ex Platonis sententia ad instar mundi sit sphericum, ubi Pallas commoratur, quæ nihil aliud est (Democrito interprete) quàm ipsa prudentia, quæ (ut autor Allegoriarum in Hesiodum, tradit) jure dicitur è Jovis vertice prognata: quoniam ab experientia sese promit prudentia: experientia verò ex sensibus qui in capitis ambitu cernuntur. Allusit ad fabulam Terentius in *sene seipsum excrucianse*, cum inquit, *Non si ex capite sis meo natus item, ut aiunt, Minervam esse ex Jove.* Et Ovidius in Fastis.

*Aut quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo profuisse suo.*

M E D I O L A N U M.

E M B L E M A II.

Bituricis vervex, Heduis dat sucula signum.

His populis patriæ debita origo meæ est,

Quam Mediolanum sacram dixere puellæ

Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.

Culta Minerva fuit, nunc est, ubi numine Thecla

Mutato matris virginis ante domum.

Laniger huic signum sus est, animalque biforme,

Acribus hinc setis, lanitio inde levi.

Indicat

Indicat Alciatus hoc emblemate, quodnam sit patriæ suæ insigne atque origo. Sus, inquit, cujus dimidia pars sit lanæa, reliqua setacea, patriæ meæ dat insigne: indèque *Mediolanum* dicitur, quasi dicas, dimidia parte lanatum, insigne compositum à duorum populorum signo Heduorum & Biturigum. Porcula enim Heduis insigne est, Bituribus vervex. Historiam ex Tito Livio accipe, Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum (quæ pars Galliæ tertia est) penes Bituriges summa imperii fuit: ii regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute, fortunæque cum sua, tum publica præpollens: quod in imperio ejus Gallia adèò frugum hominumque fertilis fuit, ut abundans multitudo vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse jam exonerare prægravante turba regnum cupiens, Bellovesum, ac Sigovesum sororis filios impigros juvenes missurum se esse, in quas dii dedissent auguriis sedes, ostendit: quantum ipsi vellent, numerum hominum excirent: ne qua gens arcere venientes posset. Tum Sigoveso fortibus dati Hercynæ saltus: Belloveso haud paulò lætiores in Italiam viam dii dabant. Is Bituriges, Avernos, Senones, Heduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos, excivit. Profectus ingentibus peditum, equitumque copiis in Tricastinos venit. Alpes transcendit: fuscisque acie Tuscis, haud procul Ticino flumine: cum in quo confederat, agrum Insubrium appellari audiisset, cognominem Insubribus Heduorum: ibi omen cuncti sequentes loci, condidere urbem, Mediolanum appellarunt. Hæc ex Livio. Hinc jam lux aliqua effulget versiculis Claudiani, de nuptiis Honorii & Mariæ,

Jam Ligurum terris spumantia pectora Triton

Appulerat, lassosque fretis extenderat orbes:

Continuò sublimè volans ad mœnia Gallis

Condita lanigeris, ovis ostentantia pellem

Pervenit. —

Aliter

incolæ arbitrantur, ibi genitæ. Faciuntque fabulæ ei aliquam fidem, quòd quem natalem ejus putant, ludicris virginum inter se decertantium celebrant. Hoc sequutus Lucanus sic canit de Tritonide palude:

*Hanc & Pallas amat, patrio quæ vertice nata,
Terrarum primam Libyam (nam proxima cælo est,
Ut probat ipse calor) tetigit, stagnique quieta
Vultus vidit aqua, posuitque in margine plantas,
Et se dilecta Tritonida dixit ab unda.*

Porro asserit Eustathius in 1. *Iliad.* ubi canit Homerus descendisse de cælo Minervam, Achillis iram ut sedaret, *ἐν πρυμνὶ* ab antiquis pro capite usurpari, quia caput ex Platonis sententia ad instar mundi sit sphaericum, ubi Pallas commoratur, quæ nihil aliud est (Democrito interprete) quàm ipsa prudentia, quæ (ut autor Allegoriarum in Hesiodum, tradit) jure dicitur è Jovis vertice prognata: quoniam ab experientia sese promit prudentia: experientia verò ex sensibus qui in capitis ambitu cernuntur. Allusit ad fabulam Terentius in *sene seipsum excruciante*, cum inquit, *Non si ex capite sis meo natus item, ut aiunt, Minervam esse ex Jove.* Et Ovidius in *Fastis*.

*Aut quia de capitis fertur sine matre paterni
Vertice cum clypeo profuuisse suo.*

M E D I O L A N U M.

E M B L E M A II.

Bituricis vervex, Heduis dat sucula signum.

*His populis patriæ debita origo meæ est,
Quam Mediolanum sacram dixere puellæ*

*Terram: nam vetus hoc Gallica lingua sonat.
Culta Minerva fuit, nunc est, ubi numine Thecla
Mutato matris virginis ante domum.*

*Laniger huic signum sus est, animalque biforme,
Acribus hinc setis, lanitio inde levi.*

Indicat

Indicat Alciatus hoc emblemate, quodnam sit patriæ suæ insigne atque origo. Sus, inquit, cujus dimidia pars sit lanea, reliqua setacea, patriæ meæ dat insigne: indèque *Mediolanum* dicitur, quasi dicas, dimidia parte lanatum, insigne compositum à duorum populorum signo Heduorum & Biturigum. Porcula enim Heduis insigne est, Bituribus vervex. Historiam ex Tito Livio accipe, Prisco Tarquinio Romæ regnante, Celtarum (quæ pars Galliæ tertia est) penes Bituriges summa imperii fuit: ii regem Celtico dabant. Ambigatus is fuit, virtute, fortunæque cum sua, tum publica præpollens: quod in imperio ejus Gallia adco frugum hominumque fertilis fuit, ut abundans multitudo vix regi videretur posse. Hic magno natu ipse jam exonerare prægravante turba regnum cupiens, Bellovesum, ac Sigovesum sororis filios impigros juvenes missurum se esse, in quas dii dedissent auguriis sedes, ostendit: quantum ipsi vellent, numerum hominum excirent: ne qua gens arcere venientes posset. Tum Sigoveso fortibus dati Hercynæi saltus: Belloveso haud paulò lætiores in Italiam viam dii dabant. Is Bituriges, Avernos, Senones, Heduos, Ambarros, Carnutes, Aulercos, excivit. Profectus ingentibus peditum, equitumque copiis in Tricastinos venit. Alpes transcendit: fuscisque acie Tuscis, haud procul Ticino flumine: cum in quo confederat, agrum Insuubrium appellari audisset, cognominem Insuubris Heduorum: ibi omen cuncti sequentes loci, condidere urbem, Mediolanum appellarunt. Hæc ex Livio. Hinc jam lux aliqua effulget versiculis Claudiani, de nuptiis Honorii & Mariæ,

*Jam Ligurum terris spumantia pectora Triton
Appulerat, lassosque fretis extenderat orbes:
Continuò sublimè volans ad mœnia Gallis
Condita lanigeris, ovis ostentantia pellem
Pervenit. —*

Aliter

Aliter tamen, & rectius legit Alciatus hæc carmina in Parergis.

— ad mania Gallis

Condita, lanigeræ suis ostentantia pellem.

Bituricis vervex.) Bituricis posuit pro Biturigibus per enallagen, Gallicè, *le país a l'entour de Bourges*.

Heduis dat.) Hedui, Gallicè, *le país a l'entour d'Autun en Bourgogne*. Apud Strabonem, Ptolemæum, Stephanum, Melam, & Cornel. Tacit. invenio Heduos, Eduos, Æduos, Oeduos, Æduos, pro eodem.

Quam Mediolanum sacram.) Mediolanum Alciati patria in Italia est. Est & Mediolanum, sive Mediolanium in Gallia, Gallicè *Xaintes*, quod sanctum significat: inde Alciatus dixit, *Sacram dixere puellæ*: nam *vetus hoc*.

NUNQUAM PROCRASTINANDUM.

EMBLEMA III.

ALCIATÆ gentis insignia sustinet Alce,

Unguibus & *μνῆν* fert ἀνακαλλόμενος.

Constat Alexandrum sic respondisse roganti,

Qui tot obivisset tempore gesta brevi?

Nunquam (inquit) differre volens, quod & indicat Alce:

Fortior hæc dubites, ocyor anne fiet.

Quid quodque emblemata contineat, satis prope semper indicat titulus: proinde in explananda sententia non multum sumemus deinceps operæ. In qua re non parum aliquos sollicitos video. Ponit nobis ob oculos Alciatæ gentis insignia: & tacite innuit Alciatus non potuisse se ad tantum disciplinarum fastigium pervenire, nisi laboribus multis, atque

atque vigiliis, perpetuo curriculo in literarum stadio cucurrisset, juxta illud Ovidii,

*Sed propera, nec te venturas differ in horas:
Qui non est hodie, cras minus aptus erit.*

Sumptum est emblemata ex Homeri Scholiaste 2. *Iliad*. Subscribam & Homeri verba & Scholiastis: quoniam in utrisque non mediocriter subest documentum. Sic igitur inquit Nestor,

Μηκέ τι νῦν δὴδ' ἀδθι λεγόμεθα μὴ δέ τι δηρὸν
ἀμβιλλόμεθα ἔργον ὅδῃ θεὸς ἐργαλίξει.

Id est,

*Ne verbis tempus fugiat: neque tempore longo
Differamus opus, pulcherrima munera Divum.*

Tum subdit Scholiastes, ἐράτην δὴ διδασκαλίαν ἔχοντες
Φρίδεσθαι ἕτε γὰρ παρελθόντα ἀνακαλείδης, ἕτε αἰτήσαντας
λαβεῖν αὐτὸν δυνάμεθα. ἐρωτηθεὶς γὰρ Ἀλέξανδρος πῶς τῆς
ἐλλάδος περὶ γένους, μηδὲν ἀναβαλλόμενος εἶπεν. Id est,
*Militare stratagema est, tempori parcere. Non enim
aut prætereuntem horam revocare, aut comprehendere
possumus. Interrogatus Alexander quo pacto Græciam
superasset, Nihil procrastinans, respondit. Hæc eadem
Hesiodus præcipit in Ergis, lib. 2.*

Μηδ' ἀναβάλλεσθαι ἐς τ' αὐριον ἐς τ' ἑννηπνιν,

Id est,

Ad cras rem differre nocet, tempusque futurum.

Sustinet Alce.) De Alce fera Plinius agit lib. 8. cap. 15. & Solinus cap. 32. Sed apponam verba Cæsaris in *Commentariis de Bello Gallico, lib. 6*. quoniam hujus feræ mirè explicant naturam. Sunt (inquit) quæ appellantur Alces: harum est consimilis capris figura, & varietas pellium: sed magnitudine paulò antecedunt: mutilæque sunt cornibus, & crura sine nodis, articulisque habent: neque quietis causa procumbunt: neque si quo afflictæ casu conciderint, erigere sese, aut sublevare possunt. His sunt arbores pro cubilibus: ad eas se applicant, atque ita paulum modò acclinatæ quietem capiunt: quarum ex vesti-

vestigiis cum est animadversum à venatoribus, quò se recipere consueverint, omnes eo loco aut à radicibus subruunt, aut accidunt arbores, ut tantum in summa species earum stantium relinquatur. Huc cum se consuetudine acclinaverint, infirmas arbores pondere affligunt, atque unà ipsæ concidunt.

Fortior hæc.) ἀλκὴ ἥ. fortitudinem significat: unde videtur nomen hoc deductum.

Ocyor anne fiet.) Plinius loco citato, ad insidias capi ait, alias velocitatis memoratæ. Subdit statim, labrum ei superius prægrande: ob id retrograditur in pascendo, ne in priora tendens involvatur. Idem ait & Solinus. Vide adagium, *Nunc tuum ferrum in igne est.* Quod ad picturam attinet, mutilas & sine cornibus dixit Cæsar esse Alcas: at verò Pausanias (Æliano de natura animalium testante) in superciliis cornua habere mares testatur: foeminas contra omnino carere.

IN DEO LÆTANDUM.

EMBLEMA IV.

Aspice ut egregius puerum Jovis alite pictor

Fecerit Iliacum summa per astra vehi.

Quisne Jovem tactum puerili credat amore?

Dic, hæc Mæonius finxerit unde senex

Consilium, mens atque Dei cui gaudia præstant:

Creditur is summo raptus adesse Jovi.

EX Homeri Scholiaste lib. 4. *Iliad.* ut mox subjiciemus. Epigramma est obscurum, nisi præmittantur paucula ex Aristot. lib. *Moral.* ad *Nichom.* 10. cap. 4. Cujus sententiam aliquanto latius tractabo, quàm illic posita est, dummodo eodem sensu. Inquit igitur, Est uniuscujusque sensus voluptas propria, ut auditionis, gustationis, &c. Sed ita in unoquoque sensu perfecta erit voluptas, si sensus

sus ille purissimus sit: & objectum illius sensus sit præstantissimum. Fiet hæc res exemplis illustrior. Si auditionis sensus purgatus est abundè, objiciaturque illi cælestis quædam & divina Musica, tum ingenerabitur summa illius sensus voluptas. Sic in visu. Quid prodest, si tibi ostendatur, vel Apellis, vel Timanthis ingeniosissimè depicta tabula, si lippus, aut sis captus lumine? Opus est denique, ut oculus sit purissimus, & illius objectum præstantissimum. Ut igitur sua cujusque sensus voluptas est propria: ita & mentis & intellectus, & contemplationis: similique pacto summa voluptas generatur intelligentiæ nostræ, si ipsa quod fieri potest, purissima sit, & defæcata: & sibi eligat ex omnibus rebus quod sit præstantissimum, utpote Deum in quem contempletur, & totis viribus rapiatur. Qui igitur sic collocat intellectum suum, nec vilibus & caducis hujus seculi rebus intentus est, meritiò Ganymedes poterit appellari. Nam γάνυσθαι, gaudere significat, μῆδος consilium: quasi dicas, consiliis & contemplatione gaudentem. Nunc verba commentatoris Homeri subjiciamus, quæ secutus est noster Alciatus, Γανυμήδης ἡ ὑπηρετεῖ μόνῳ τῷ Διὶ, ὅτι ὁ μὲν Ζεὺς πρῶτος ἐστὶ νῆς, μόνος δὲ ὁ νῆς ἔχει ἀκέραιον τὸ τοῖς μῆδοι γάνυσθαι: τέτο γδ' ὁ Γανυμήδης. Hoc est, Ganymedes soli Jovi ministrat. Quoniam Jupiter prima est intelligentia: solius autem intelligentiæ proprium est consiliis gaudere, atque hoc sonat Ganymedes. Ganymedis autem fabula refertur ab Homero in hanc sententiam, ut vertit Nicolaus Valla:

Tros ab Erichthonia satus est de sanguine Trois

Ilus, & Asaracus, similisque Deo Ganymedes

Egregius forma raptus sublimis in auras

A superis cælo positus divum inter honores

Pulcher, ut ante Jovem misceret pocula mensis.

Tros igitur fuit filius Ganymedes, non Laomedontis, ut videtur sensisse Cicero in prima Tusculana,

Fr. Sanctii Oper. Tom. III.

B

lap-

lapsus videlicet memoria (quo nomine solent magni viri laborare, qui gravioribus impediti curis, cum citant vel autores, vel autorum testimonia, toto, quod aiunt, cælo aberrant: id quod diligens lector sæpe in Aristot. deprehendet in libris præsertim de moribus.) verba Ciceronis hæc sunt: *Nec Homerum audio, qui Ganymedem à Diis raptum ait, propter formam, ut Jovi pocula ministraret: non iusta causa, cur Laomedonti tanta fieret injuria. Fingeat hæc Homerus, & humana ad Deos transferebat, divina mallem ad nos. Meminerunt hujus fabulæ & alii Poëtæ. Virgil. lib. 5. Æneid. sic,*

Intextusque puer frondosa regius Ida

Veloces jaculo cervos, cursuque fatigat:

Acer anhelanti similis, quem præpes ab Ida

Sublimem pedibus rapuit Jovis armiger uncis:

Longævi palmas nequicquam ad sydera tendunt

Custodes, sævitque canum latratus in auras.

Statius lib. 1. Thebaidos.

Hinc Phrygius fulvis venator tollitur alis:

Gargara desidunt surgenti, & Troia recedit:

Stant mæsti comites, frustra que sonantia laxant,

Ora canes, umbranque petunt, & nubila latrant.

Ovidius non ab Aquila Jovis, sed ab ipso Jove in Aquilam transformato Ganymedem raptum canit.

Rex superum Phrygii quondam Ganymedis amore

Arfit, & inventum est aliquid, quod Juppiter esse,

Quam quod erat, mallet: nulla tamen alite verti

Dignatur, nisi quæ posset sua fulmina ferre.

Nec mora percussio mendacibus aëre pennis,

Arripit Iliadem, qui nunc quoque pocula miscet,

Invitaque Jovi nectar Junone ministrat.

Sunt qui fabulam hanc ad historiam referant, & quibus Herodianus lib. 1. Licet (inquit) apud alios comperiam pugnam illic Ilum Phryga, Tantalumque Lydum inter se conseruisse, sive de via ortam, sive potius ob raptum Ganymedis. Cumque diu æquis

æquis viribus decertatum foret, ac permulti utrinque cecidissent, nomen ex ea clade loco esse impositum. Hic etiam fama fertur Ganymedem ipsum trahentibus in diversa Germani atque amatoris manibus vita esse orbatum, sublatumque è medio pro calamitatis solatio relata ad Jovem raptorem fabula, divinis fuisse honoribus affectum. Paulus Orosius lib. 1. cap. 12. Tantalus (inquit) rex Phrygiorum Ganymedem Trois Dardaniorum Regis filium cum flagitiosissime rapuisset majori conferti certaminis foeditate detinuit: sicut Phanocles poëta confirmat, qui maximum bellum ab hoc concitatum fuisse commemorat. Eusebius in *Chronicis* idem ferè scribit, inquit, Ob raptum Ganymedis, & Trois patris Ganymedis, & Tantali bellum exortum est, ut scribit Phanocles poëta. Frustra igitur Jovis fabula, & raptrix aquila fingitur. Chalcidenses solebant ostendere locum (quem Harpigium nominabant) ubi Ganymedes ab Jove fuisset raptus. In fabulam hanc Ganymedis multis in locis jocatur Lucianus, quem consule, si plura de Ganymede cupis. Nunc accedamus ad explanationem. Et primum de titulo pauca prælibemus.

In Deo lætandum.) Videtur sumptus titulus ex verbis D. Pauli ad Philip. 4. cum ait, *χαίρετε ἐν κυρίῳ πάντοτε, καὶ πάλιν ἐρῶ, χαίρετε.* Id est, *Gaudete in domino semper, iterum dico, gaudete.*

Aspice ut egregius.) Quis fuerit hic egregius pictor, parvi refert inquirere. Nam poteris hæc intelligere de pictore quodam, qui hæc emblemata depinxit: nisi malis de Leocra nobilissimo pictore sermonem fieri. Is enim (ut inquit Plinius) Aquilam sentientem quid rapiat in Ganymede, & cui ferat, parcentem unguibus etiam per vestem fecit.

Jovis alite.) Aquilam intelligit, quæ in Jovis tutela idè esse dicitur, quia fulmine non tangitur, ut Plinius lib. 2. cap. 51. & lib. 10. cap. 3. autor est;

est: vel quod altissimi sit volatus, ita ut nubes trans-
volet, quod scribit Aristot. sive quod regina sit
avium, ut cecinit in Olympiis Pindarus.

Quis ne Jovem?) Jupiter idem est, quod juvens
pater, quem conversis calibus appellamus à *juvando*
Jovem. Ita Cicero *lib. 2. de Natu. Deor.* Simili mo-
do dicitur à Græcis ζεύς, quod vitæ omnium sit au-
tor ἀπὸ τοῦ ζῆω, vivo. Eundem & Δία vocant, quod
per ipsum sint omnia. Hæc & plura Diogenes Laër-
tius in vita Zenonis.

Dic, hæc Mæonius.) Mæonia regio est minoris
Asiæ, teste Plinio, & Ptolemæo: nunc Lydia dici-
tur: inde Mæonius, & Mæonides dictus fuit Ho-
merus, quod inde, ut quorundam fuit opinio traxe-
rit originem. Sed de Homeri patria varia tradun-
tur, multaque in hanc sententiam sunt conscripta
epigrammata. Addam tamen distichon ex Gellianis
noctilibus, lib. 3. cap. 11.

Ἐπτά πόλεις διερίζουσι θεὸν τὴν ῥίζαν ἑμῆρα,
Σμύρνα, ῥόδος, κολοφών, σαλαμίν, ἰός, ἄργος, ἀθήναι.

Hoc est,

*Septem urbes certant de stirpe insignis Homeri,
Smyrna, Rhodos, Colophon, Salamin, Ios, Ar-
gos, Athenæ.*

Sed Plutarchus ex sententia Ephori Cumæi, non
à patria, sed à genere Mæonijum appellatum tradit.
Tres enim enumerat fratres Cumæos, Attellem,
Mæonem, Dium, horum Dium in Ascræ Bœo-
ticæ vicum migrasse, ibique ex Pycimide uxore sus-
cepisse Hesiodum: Attellem in patria diem obiisse,
filiamque nomine Critheida fratris Mæonis tutelæ
reliquisse. Hanc Mæon cum ingravidasset, infamiam
veritus, eam Phemio Grammatico in Mairimonium
collocavit, quæ non multò post juxta fluvium Me-
letem Homerum peperit, qui *Melesigenes* inde fuit
appellatus. Ejus vitam latissimè prosequitur Hero-
dotus. Hunc vide.

Consi-

Consilium, mens atque Dei.) Respondit nunc ad
interrogata, dicitque illam esse propriam lætitiā,
quæ à consiliis & contemplatione oritur, & in qua
summum bonum nonnulli Philosophorum colloca-
runt. Atque ita τὸν μακάριον, id est, beatum, ἀπὸ
τοῦ χαίρειν, id est, à lætando nominaverunt, ut au-
tor est Arist. in *lib. 7. de Moribus ad Nicomachum*,
cap. 10. Distichon igitur sic explico: Ille cui Dei
consilium atque mens præstant gaudia, is creditur
adesse summo Jovi. Hoc facient planum Aristotelis
verba *lib. 10. cap. 8. ad Nicomachum.* Etenim (in-
quit) si Dii res curant humanas (sicuti curant) pro-
fectò illud quidem est consentaneum: ut re dele-
ctentur, & optima, & quæ generis societate cum
ipsis sit conjunctissima, qualis mens videtur esse,
iisque hominibus, qui eam rem maximè ament &
colant, beneficia reddant: quod res eas curent illi,
quas habent charas, rectèque ut præclare facta se-
quantur. Ergo Deo charissimus est, idemque bea-
tissimus debet esse. Ita sapiens maximè est beatus
futurus. Hæc ille.

SAPIENTIA HUMANA STULTITIA
EST APUD DEUM.

E M B L E M A V.

*Quid dicam? quonam hoc compellam nomine mon-
strum*

Biforme: quod non est homo nec est draco?

Sed sine vir pedibus, summis sine partibus anguis,

Vir anguipes dici, & homiceps anguis potest.

Anguem pedis homo, hominem eructavit & anguis,

Nec finis hominis est, initium nec est feræ.

Sic olim Cecrops doctis regnavit Athenis,

Sic & gigantes terra mater protulit.

Hæc vasrum species, sed relligione carentem,

Terrena tantum quique curet, indicat.

B 3

Titulus

Titulus est ex D. Pauli epist. ad Corinth. I. cap. 3. ἡ γὰρ σοφία καὶ κόσμος τάδε, μωρία καὶ τὰ θεοῦ ἐστίν. Et eadem epist. cap. I. ex Esaia citat, Perdam sapientiam sapientium, & prudentiam prudentium reprobo. Versus sunt Exametri & Trimetri Iambici. Utrique tamen claudicantes. Imitatio est ex lib. 4. Epigrammaton Græcorum desumpta, ubi hæc carmina de Chirone leguntur:

εἰς χείρωνα τὸν ἵπποκένταυρον,
ἀνδρόθεν ἐκκέχυθ' ἵππος, ἀνέδραμεδ' ἵπποθεν ἀνὴρ.
εἰς τὸν αὐτὸν ἀδελφά,
ἀνὴρ νόσφι ποδῶν, κεφαλῆς δ' ἄτερ, αἰόλον ἵππου,
εἰς τὸν αὐτὸν,
ἵππ' ἐρεύγεται ἀνδρά, ἀνὴρ δ' ἀποπέρεται ἵππον.
εἰς τὸν αὐτὸν εὐόδου,
ἵππος ἔλω ἀνάρητος, ἀνὴρ δ' ἀτέλεστος ἔκειτο.
ὅν γε φύσις παῖζοντα θεῶν ἐνεκέντρισεν ἵππῳ.

Sic vertit noster Alciatus,

Ex viro descendit equus, ascendit autem vir de equo.

Vir quidem sine cruribus, & equus fuit sine vertice.

Nam equum pedit vir: & velox equus ruclat virum.

Non habebat finem homo, neque quadrupes exordium.

Sed virum natura ludens acri equo commiscuit.

Hujusmodi monstra nullo pacto posse reperiri natura sanè festivis carminibus indicat Lucretius lib. 5. licet Plinius naturalis Historiæ lib. 7. cap. 3. dicat Claudium Cæsarem scripsisse natum in Thessalia Hippocentaurum, eodemque die interiisse.

Sic olim Cecrops.) Cecrops veniens Athenas ab Ægyptia urbe, quæ dicitur Sais (atque ut inquit Charax, Sais apud Ægyptios Athenæ vocantur) biformis, sive διφυῆς vocabatur: vel quòd ex draconis dentibus fuerat prognatus (fuerat autem hic draco

draco Atheniensium rex) vel quòd duorum virorum naturam & staturam æquaret: vel quòd utramque linguam calleret, Ægyptiam & Græcam. Vel quòd, ut fabulantur, superiora hominis, inferiora draconis haberet. Quod sic mysticè Demosthenes interpretatur dicens, viribus quidem draconis præditum Cecropem, at intelligentia hominis. Ego autem sic allegoricè interpretor, Cum rex esset bonus, feram illam gentem sic in ordinem reduxit, ut unam concordiam omnes, ipsumque ducem bonum, & rectorem agnoscerent. Propterea ipsum διφυῆν vocarunt (velut apud Joannem Antiochenum invenio) quòd prius Græcæ foeminæ ferino ritu veluti pecora, & non per connubia commiscebantur. Hoc pacto pueri μονοφυῆς erant, id est, unius naturæ: matrem quippe solam noscebant. Regnante verò in Attica Cecrope cessavit illa ferina commissio, & viris legitimè Cecrops junxit uxores. Inde jam pueris, & patrem & matrem noscantibus dictus est ipse Cecrops διφυῆς, quòd per illum pueri hoc essent consecuti. Hæc Isâcius Tzetzes in Lycophronem. Cecrops primus fuit Atheniensium Rex, testante Eusebio in Chronicis. Cecrope regnante primùm in arce oliva orta est, & ex Minervæ quoque nomine Græcè, Athenæ nuncupatæ. Dicebatur autem Cecrops διφυῆς, id est, duabus naturis, sive ob longitudinem corporis, sive idcirco quòd cum esset Ægyptius utramque linguam sciebat, Græcam & Ægyptiacam. Primus Cecrops bovem immolans Jovem appellavit: & Cecropia regio ab eo nuncupata. Floruit tempore Moïsis anno mundi 3645. Hæc ex Eusebii Chronicis, quæ omnia & in præfatione posuit latius. Aliter Plutarchus in libello de Sera numinis vindicta: Perinde (inquit) ambigüe præscos de Cecrope fabulatos arbitror, non, ut aliqui asserunt, ex optimo Rege crudelem, & immitem factum esse Tyrannum: sed contra cum sub initium morosus ac terribilis fuisset.

fuiſſet, poſtea perquam humanè ac placidè imperaſſe. Longè aliter Juſtinus: Ante Deucalionis tempora (inquit) regem habuere Cecropem, quem, ut omnis antiquitas fabulata eſt, biſiformem prodidere: quia primus marem foeminæ matrimonio junxit.

Sic & Gigantes.) Gigantes Titanis & Terræ fuere filii: ſive, ut alii volunt, terræ tantum ſine patre, vaſtiſſimis corporibus, ſerpentinis pedibus, tanta ſuperbia, ut in Deos impetum fecerint, montibus ſuper montes impoſitis: cujus rei cauſa Dii territi omnes mutatis figuris in Ægypto delituerunt. Tandem ab Jove fulmine iſti ſunt, atque ſub Ætnam, aliasque inſulas detrufi. Quæ fabula videtur à vero traxiſſe originem: ſiquidem legimus in *lib. Geneſeos*, gigantes turrim conatos ſtruere, cujus cælum attingeret culmen, niſi Deus confuſione linguarum eos ab incepto abſtraheret. Dicti ſunt Gigantes *αἰγὰ τὸ ἐν τῇ γῆς ἵσταί*, hoc eſt, quòd ex terra exierint, ut ait Orpheus,

Οὐς καλέσαι γίγαντας ἐπώνυμον ἐνμανέρεων,
Οὕνεκα γῆς ἐγένοντο καὶ αἵματος ἀθανάτοιο.

Id eſt,

Nomine gentili Divi hos dixere Gigantes,

Quòd geniti è terra, cæli ſint ſanguine creti.

Hæſiodus quoque in Theogonia Erimyas, & Gigantes ex cruore cæli (cùm is à Saturno filio caſtraretur) in gremium terræ dilapſo procreatos dicit. Idem latè proſequitur Gigantomachiam in eodem opere. Gigantum meminit Ovidius *Metamorph. I.* Ubi eos vocat *ſuperum contemptores, & anguipedes*. Meminit & *lib. 5. ejusdem operis, & 5. Faſtorum* ſic ait,

Terra feros partus immania monſtra Gigantes

Edidit, auſuros in Jovis ire domum.

Mille manus illis dedit, & pro cruribus angues:

Atque ait, in magnos arma movere deos.

Ex-

Extruere hi montes ad ſydera ſumma parabant,

Et magnum bello ſollicitare Jovem.

Fulmina de cæli jaculatus Juppiter arce,

Vertit in authores pondera vaſta ſuos.

Et Claudianus in Gigantomachia,

Terra parens quondam cæleſtibus invida regnis,

Titanumque ſimul crebros miſerata dolores,

Omnia monſtrifero complebat Tartara cœtu.

Inviſum genitura nefas, Phlegramque retexit

Tanta prole tumens, & in æthera protulit hoſtes.

Fit ſonitum, erumpunt crebri, &c.

Vide apud Eraſmum Adagium, *Gigantum arrogantia.* & item adagium, *Terræ filius.* & Politianum *cap. 18. Miſcel.* Scholiaſtes Homeri hanc fabulam in hanc ſententiam narrat. Cùm Jupiter patrem Saturnum regno perturbaret, Deorumque ſibi principatum aſciviſſet, Gigantes terræ filii ſuccenſentes, Tartari, (quæ civitas eſt juxta Oceanum) magnum bellum adverſus Jovem adornarunt. Jupiter verò illis obviam factus, in Herebum dejecit, ac patri Saturno in ipſos imperium tradidit. Et Ophioni, qui cæteris ſuperbia præſtare videbatur, ſuperato, montem ab ejus nomine Ophionium ſuperimpoſuit. Berroſus Babylonicus de antiquitatibus, Circa Libanum (inquit) fuiſſe Enos urbem maximam Gigantum, qui univerſo orbi dominabantur ab occaſu Solis ad ortum. Hi vaſtitate corporis ac robore confiſi, inventis armis omnes opprimebant: libidinique infervientes invenerunt papiliones, & inſtrumenta muſica, & omnes delicias. Manducabant homines, & procurabant aborſus, in eduliumque præparabant, & commiſcebantur matribus, filiabus, ſororibus, maſculis, & brutis, & nihil erat ſceleris, quod non admitterent, contemptores religionum & Deorum. Homerus quoque in *Batrachomiomachia*, Terræ filios vocat Gigantes,

Γιγάντων ἀνδρῶν μιμέμενοι ἔργα γιγάντων.

Terri-

Terrigenumque virum simulantes facta Gigantum.
Quia Luna aliquid aggredi inauspicatum erat apud antiquos: erat enim hic numerus Minervæ consecratus, quam sterilem esse constat. Hoc die canunt Poëtæ natum Orcum, Eumenides, & Gigantes, Unde Virgil. 1. *Georgicôn*,

— *quintam fuge: pallidus orcus,*
Eumenidesque sata: tum partu terra nefando
Cœumque, Japetumque creat, sævumque Typhœa,
Et conjuratos cælum rescindere fratres.
Ter sunt conati imponere Pelio Ossam:
Scilicet atque Ossæ frondosum involvere Olympum:
Ter pater extructos dejecit fulmine montes.
Hæc vafrum est species.) Cicero de senectute, *Nam quid est aliud Gigantum more bellare cum Diis, nisi naturæ repugnare? Gigantes autem, ut ait Macrobius in Saturnal. lib. 1. cap. 20. quid aliud credendum est fuisse, quàm hominum quandam impiam gentem, Deos negantem, & ideo æstimatam Deum pel- lere de cælesti sede voluisse? Horum pedes in draco- num volumina desinebant: quod significat, nihil eo- rum rectum, nihil superum cogitasse: totius vitæ eo- rum gressu atque processu in inferna mergente.*

FICTA RELIGIO.

E M B L E M A VI.

Regali residens meretrix pulcherrima sella,
Purpureo insignem gestat honore peplum.
Omnibus & latices pleno è cratere propinat:
At circum cubitans ebria turba jacet.
Sic Babylona notant, quæ gentes illicce forma,
Et ficta stolidas religionem capit.

EX Hieremia duxit principium hujus emblematis sensus. Verba Cælii Rhodigini adscribam ex cap. 11. lib. 8. In sanctis (inquit) literis meretriculæ ver-

versutioris typum habet Babylon, quæ gentibus au- reo poculo inicitiam propinet: unde scelerum mox agmen promicet, & errorum inexpugnabilis acies. Apud Hieremiam cap. 51. sic adnotatum comperi, *Calix aureus Babylon in manu Domini inebrians om- nem terram.* Sunt qui sermonis ornatum sic dici concipiant: quo vitiis inebrientur omnes, qui sit ta- men in manu Domini Pontificio constitutus. Ori- genes: Babylonis (inquit) calicem aureum accipe, dogmatum pravorum verba pestifera, eloquentiæ cul- tu decora. Omnino per parabolam à Propheta dici ea scribit Nicolaus Theologus. Indicari autem Ba- bylonis regem: is est (ut inquit Origenes) Nabu- chodonosor, qui gentibus innumeris propinavit mœ- roris potum, superbè ac crudeliter, quod domini fiebat virtute, sibi arrogantius adscribens. Quod au- tem ad picturam hujus attinet emblematis, latius ex- plicatur in lib. *Apocalypsis* D. Joannis, cap. 17. Cu- jus verba huc retuli, ut passim leguntur, *Et vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam, plenam nominis blasphemie, habentem capita septem, & cor- nua decem. Et mulier erat circumdata purpura & coccino, & inaurata auro & lapide pretioso, & margaritis, habens poculum aureum in manu sua ple- num abominatione, & immunditia fornicationis ejus: & in fronte ejus nomen scriptum, Mysterium, Baby- lon magna, mater fornicationum, & abominationum terræ.*

Purpureo insignem gestat honore peplum.) Peplum, seu peplus: utroque enim modo dicitur, teste Cæ- lio, vestis est mulierum propria, ut annotat Eusta- thius. Unde & Βαθύπεπλοι, & καλλιπεπλοι, & ἐλευσί- πεπλοι, & τανίαιπεπλοι, mulierum epitheta sunt apud Homerum. Euripedes tamen viris etiam tribuit. Ser- vius Minervæ consecratam fuisse tradit Pallam, super illo Vergilii versu,

Crinibus Iliades passis, peplumque ferebant.

Erat

Erat & hoc titulo Aristotelis Commentarius, in quo Ducum genealogias præter Ajacis exequiebatur. Item velum curribus instratum ad pulverem arcendum. Ponitur & pro instratis equorum. Est etiam fruticis genus apud Dioscorid.

Sic Babylona notant.) Babylon, de qua hîc loquitur Alciatus (Nam fuit alia in Ægypto à Cambyse Persarum rege condita) urbs est Mesopotamiæ Chaldæorum metropolis à Belo dicta per literarum reduplicationem & transmutationem, ut ait Magnus Etymologicus. Sed ut sacræ literæ docent à confusione potius dicitur, propter linguarum confusione eorum, qui turrim ædificabant. Babel enim Hebræis confusio est. Hujus urbis pulcherrimam descriptionem, vide apud Q. Curtium *lib. 5.* & apud Diodorum Siculum *libro 3. de rebus fabulosis*: & apud Herodotum *in prima historia* circa finem.

NON TIBI, SED RELIGIONI.

EMBLEMA VII.

*Isidis effigiem tardus gestabat asellus,
Pando verenda dorso habens mysteria.
Obvius ergo Deam quisquis reverenter adorat,
Piasque genibus concipit flexis preces.
Ast asinus tantum præstari credit honorem
Sibi, & intumescit admodum superbiens:
Donec eum flagris compescens dixit Agafo:
Non es Deus tu (Aselle) sed Deum vehis.*

Primus quisque versus hexameter est, secundus quisque trimeter Iambus. Epigramma desumptum ex quadam Gabriæ Græci fabella, cujus talis circumfertur translatio: Humeris asinus gestabat argenteum simulachrum, quod unusquisque occurrens adorabat. Superbia verò elatus nolens manere asinus,

nus, audivit, *Non es tu Deus, sed fers Deum.* Affabulatio, Quod oporteat eos, qui in dignitatibus constituti sunt, cognoscere se esse homines. Erasmus in proverbio, *Asinus portans mysteria*, sic ait, *ὄνος ἄγων μυστήρια*, in eum dicebatur, qui præter dignitatem in munere quopiam versabatur. Veluti si quis ignarus literarum bibliothecæ præfectus esset, Aristophanes *in Ranis*,

Νῦν δ' εἰδὼν γ' εἰ ὄνος ἄγων μυστήρια.

Ἀτὰρ εἰ λυαίξω τὰῦτα δ' ἀπεισχροτόν.

Id est,

Ita per Jovem sum asinus vehens mysteria.

Verum ista non jam sustinebo diutius.

Interpres affirmat inde natum adagium, quod olim quibus ad peragenda sacra Eleusina opus erat, asino imposita deportabatur. Quadrabit & in eos, quorum opera alii duntaxat est usus, cum ad ipsos præter molestiam, nihil interim redeat. Veluti si quis cibos alii gustet, quibus ipsi non liceat vesci. Huc alluisse videtur Apuleius, cum se fingit asinum Cererem Deam circumferentem. Suidas adscribit, Demonem ad lapidem molarem referre, quem Græci *ὄνον* appellant: propterea quod in sacris, molis frumentariis coronas imponere consueverint. Itaque torquebitur eleganter in eos, quibus immerentibus honos habetur. Veluti cum indoctis doctoris titulus, pileum, & annulus, aliæque id genus insignia tribuuntur. Hæc Erasmus.

Isidis effigiem.) Io filia Inachi Regis Argivorum cum pristina figuræ fuisset restituta (nam fecerat illam Jupiter vaccam, ut in *1. Metamorpho.* refert Ovidius) ab Ægyptiis pro Dea culta fuit, Isisque appellata. De qua multa Diodorus *lib. 1. cap. 2.* & *alibi*, qui ait, primos in Ægypto genitos homines, hunc mundi ornatum admirantes, univerforumque naturam, duos tantum Deos, & quidem æternos credidisse, Solem & Lunam, & illum quidem Osiridem,

dim, hanc verò Isidem appellasse, unde Isidi apponunt cornua. Herodotus per Isidem intelligi Cererem ab Ægyptiis tradit: ut per Osirim Bacchum. Idem & Diodorus sentit, atque etiam ipsius verba subjiciam. Quidam (inquit ille) Isidem Jovis Ægyptii Regis filiam fuisse, eandemque cum Cerere esse, quæ ab Osiride fratre uxor accepta, multa contulerit ad usum vitæ humanæ. Prima enim triticum & hordeum, quæ prius incognita hominibus casu inter cæteras herbas oriebantur, invenisse fertur. Leges quoque Isidem statuisse ferunt, quibus justitia æquè omnibus servaretur, vi atque injuria timore poenæ sublatis. Hac de causa prisca Græci Isidem *legisferam* appellarunt, tanquam primam legum inventricem, & quæ sequuntur. Extat Plutarchi *de Iside & Osiride Commentarius*, quem vide, si plura de hac re cupis. Addam tamen aliquid quod sit auctarii vice, ex eodem libro, in Sai Pallados erat templum, quam Isim etiam arbitrantur, ejusmodi præscriptione, ἐγώ εἰμι πᾶν τὸ γεγονός, καὶ ὄν, καὶ ἐσόμενον, καὶ τὸν ἐμὸν πέπλον εἰδὲς παρθενὸς ἀπεκάλυψεν. Ego sum omne quod fuit, est, erit: meum peplum mortalis revelavit nemo. Nec his multum dissimilia sunt, quæ tradit Diodorus. Ait namque sacris literis in Isidis columna hæc fuisse scripta verba: Ego Isis sum Ægypti Regina, à Mercurio erudita: quæ ego legibus statui, nullus solvet. Ego sum Osiridis. Ego sum prima frugum inventrix. Ego sum Ori Regis mater. Ego sum in astro canis refulgens. Mihi Bubasta urbs condita est. Gaude, gaude, Ægypte quæ me nutriti. Cæterum ne illud quidem silentio prætereundum fuit, quod narrat Eusebius in *Chronicis*, rapuisse Jovem Io Inachi filiam, in vaccamque transformasse. Quo tempore apud Hebræos Patriarcha Jacob regnabat.

Pando veneranda dorso.) Pando, as, incurvare significat, unde pandus, incurvus. Virg. 2. Georg.

Lanci-

Lancibus & pandis fumantia reddimus exta.
Et Ovidius 10. *Metamorph.* de apro loquens,
Protinus excussit pando venabula rostro.

Habens mysteria.) *Mysterium* Latine arcanum, sub quo arcani aliquid latet res occulta, quæque nefas est vulgo efferri. Erant autem mysteria duplicia. Magna apud Eleusinem terræ Atticæ Cereri sacra. Et parva Proserpinæ. In quibus quæ agebantur, sacerdotes summo silentio occultabant. Dicuntur *μυστήρια* ὅτι δὲ μύσαντας τῆς ψυχῆς ἐκδιδόν, id est, quoddam oportet occludere intus, intus custodire, nec cuiquam profano explicare. Vide proverbium, ante mysteria discedere.

Obvius ergo Deam quisquis.) *Quisquis*, pro, quivis Thom. Linac. lib. 2. de part. enallage autor est, hæc nomina sæpe mutari, ut quisquam, pro, quivis.

Piasque genibus flexis concipit preces.) *Concipere preces* pro precari tantum accipio, quidquid alii dicant. Sic aliquando loquitur Ovidius, ut in 8. *Metamorph.*

Concipiunt Baucisque preces, timidusque Philemon.
Et lib. 3. *Trist. Eleg. 13.*

Libæque dem pro te genitale notantia tempus?
Concipiamque bonas ore favente preces?

QUA DII VOCANT EUNDUM.

EMBLEMA VIII.

In trivio mons est lapidum: supereminet illi
Trunca Dei effigies, pectore facta tenus.
Mercurii est igitur tumulus. Suspende viator
Serta Deo rectum qui tibi monstrat iter.
Omnes in trivio sumus, atque hoc tramite vitæ
Fallimur, ostendat ni Deus ipse viam.

EX proverbio ἐπεὶ θεῶν, id est, Deum sequere. De quo Erasmus consule. Mercurius triceps olim effingebatur, & tricephalus dicebatur: quia Physi-

cum,

cum, Ethicum, ac Logicum amplectebatur: seti quodd cælestis, marinus, ac terrestis crederetur. Solebat in triviis apponi cum inscriptione in singulis capitibus, quod duceret via hæc, quod rursus illa.

In trivio mons est lapidum.) Proverbium subest, ἑρμῆϊον, id est, mercuriale: quod Erasmus dum explanat, multum sumit operæ: nec tamen quidquam proficit. Nos altius fabulam repetamus, ut loco difficili, qui Erasmus torquet, lucem aliquam afferamus. Didymus in *lib. 16. Odyssæ* huiusmodi fabulam narrat ex Anticlides. Mercurius (inquit) præcipiente Jove, vitam eripiens Argo Ius custodi, ductus est in iudicium ab Junone aliisque Deis impacta dicta: eò quod primus cæde mortalium dæmonum esset coinquinatus. Conveniunt in iudicium Dei: judicant tamen par & æquum esse, ut Mercurius dicto Jovi audiens esset, quandoquidem illius est nuntius. Absolventes denique à cæde Mercurium, surrexerunt, atque ad illius pedes niveas atque tesseras, quibus erat damnandus, vel absolvendus ille, projecerunt. Inde mortales usque in hæc tempora in Mercurii honorem per vias lapidum tumulum constituunt: quoniam Mercurius est viatorum Deus. Et hos tumulos vocant ἑρμαῖος λόφος. Hæc Didymus, quem vide latius hæc narrantem. Quis jam dubitabit locum illum *Proverb. 26.* ex hac antiquissima fabula posse interpretationem suscipere? *Sicut qui mittit* (inquit Salomon) *lapidem in acervum Mercurii: ita qui tribuit incipienti honorem.* Quasi dicat, Incititia est lapideo Deo obsequium præstare, lapides coacervando ad illius statuum. Mittebant enim viatores lapides ad pedes Mercurii religionis gratia: atque inde erat, quod simulachrum illud effingebatur pectore tenus, ne opera, & sumptus frustra consumeretur in partibus inferioribus elaborandis, quæ mox lapidibus essent obruendæ. Unde malè depicta circumfertur imago in *Emblematibus.*

Mercurii

Mercurii est igitur tumulus.) Fuerunt multi Mercurii, sicuti multi Hercules: sed poetæ unum faciunt eloquentiæ præsidem, Deorum nuntium, mercatorum & furum Deum. Vide adagium, *Expedit habere plura cognomina.* Dictus est *Mercurius à mercibus*, ut ipse videtur innuere apud Plautum in *Amphit.* Aut dictus, quasi *medius currens*, quod sermo currat inter homines, veluti medius. Eloquentiæ namque parens est. Unde si quando silentium in multorum conciliabulis exoritur, dici consuevit proverbialiter, *Mercurius supervenit.* Dictus est ἑρμῆος Græcè propterea quod Græcos (ut refert Diodorus) verborum docuerit interpretationem. Unde etiam eum Virgilius *interpretem* vocat.

Nunc etiam interpres Divum Jove missus ab ipso.
Et paulò post:

Interpres Divum fert horrida jussa per auras.
Nos multa consultò omisimus. Vide Cæsarem *lib. 6. de bello Gallico.* Et Macrobius *Saturnal. I. cap. 19.*

Omnes in trivio sumus.) Vide Adagium, *In trivio sum.*

FIDEI SYMBOLUM.

EMBLEMA IX.

*Stet depictus Honos Tyrio velatus amictu,
Ejusque jungat nuda dextram Veritas.
Sitque Amor in medio castus: cui tempora circum
Rosa it, Diones pulchrior Cupidine.
Constituunt hæc signa fidem, reverentia honoris;
Quam fovet, alit Amor, parturitque Veritas.*

Versus sunt hexametri cum trimetris Iambis conjuncti. Est autem hujus Emblematis argumentum ex pictura quadam desumptum, quæ Romæ visitur in antiquo depicta marmore in regione Harenulæ in domibus Dominorum de Sancta cruce,
Fr. Sanctii Oper. Tom. III. C cum

cum inscriptione hujusmodi, FIDII SIMULACHRUM. Sunt autem tres imagines pectore tenus insculptæ: quarum media est pueri: Dextra pro inscriptione habet, VERITAS: Sinistra, HONOR. Induti sunt omnes: honor & veritas conjunctis cernuntur manibus. Hæc ex Jacobo Mazochio in volumine, quod ex epigrammatibus antiquæ Romæ collegit. Ovidius *Fastorum* 5. nonnihil horum attingit, cum ex Honoris & Reverentiæ conjugio ortam finxit majestatem. Inquit enim,

Donec honor placidoque decens reverentia vultu

Corpora legitimis imposuere toris.

Hinc sata majestas, quæ mundum temperat omnem,

Quaque die partu est edita, magna fuit.

Et Pylades Brixianus in *Theogonia*, lib. 1.

Se quondam læto Reverentia junxit Honori,

Et sacra majestas protinus orta fuit.

Fidei simulachrum antiqui Romani in Capitolio statuerunt, teste Cicerone *Officio*. 3. Qui jusjurandum (inquit) violat, is fidem violat, quam in Capitolio vicinam Jovis Opt. Max. (ut in Catonis oratione est) Majores nostri esse voluerunt. Id quod etiam confirmat Plinius lib. 35. cap. 10. dum dicit, *Spektata est in æde fidei in Capitolio imago senis cum lyra puerum docentis*. Quo ritu Fidei sacra facerent, indicat T. Livius lib. 1. ab urbe condita, qui de Numma sic inquit, Soli Fidei solenne instituit, ad id sacrarium flamines bigis curru arcuato vehi jussit: manuque ad digitos usque involuta rem divinam facere: significantes fidem tutandam, sedemque etiam in dextris sacratam esse. Cicero de *Legib.* 2. *Nostri* (inquit) *extra portam Collinam ædem Honoris, & aram in eo loco fuisse, memoriæ proditum est, ad eam cum lamina esset inventa, & in ea scriptum, DOMINA HONORIS, ea causa fuit ædis hujus dedicandæ.*

Tyrio

Tyrio velatus amictu.) Tyrio, hoc est, purpureo. De inventione purpuræ, vide Lazarum Baysium de *re vestiaria*, & Antonium Thylesium de *coloribus*. Et Politian. cap. 12. *Miscel.*

Ejusque jungat nuda dextram.) Dextra dicata est Fidei. Unde Virgilius in sexto,

Nec veriti dominorum fallere dextras.

Sed hæc plenius enucleabuntur in titulo de *concordia* in illo loco, *In bellum civile duces, &c.* Veritatis proprium est epitheton, Nuda, quippe quæ non debeat esse tecta, nec fucata: sed simplex, & recta. Ita Horatius in *Od.* Cui pudor, & Justitiæ soror, incorrupta fides, nudaque veritas, quando ullum invenient parem?

Diones pulchrior Cupidine.) Dione Oceani, & Tethyos filia fuit, & ut Cicero in *lib. de natura Deorum* scribit, Venus tertia filia fuit Jovis & Diones: hinc Dione sæpe apud Poëtas pro ipsa Venere ponitur. Statius 1. *Syl.*

Cædat equus Latiae qui contra templa Diones.

Et Politianus in *Nutritia*,

— Livor & Sandalion ausus

Carpere cum dominam asseruit sua forma Dionem.

Ovidius in *Fastis*:

Hippolyte infelix velles coluisse Dionem.

Et rursus:

Terribilem quondam fugiens Typhona Dionem,

F E D E R A.

E M B L E M A X.

Hanc citharam, à lembi quæ forma halieutica fertur,

Vendicat & propriam Musa Latina sibi,

Accipe dux: placeat nostrum hoc tibi tempore munus,

Quo nova cum sociis fœdera inire paras.

Difficile est, nisi docto homini, tot tendere chordas:

Undæ si fuerit non bene tanta fides,

C 2

Rupta

*Ruptave (quod facile est) perit omnis gratia conchæ,
 Illéque præcellens cantus ineptus erit.
 Sic Itali coëunt procures in fœdera, concors
 Nil est quod timeas, si tibi constet amor.
 At si aliquis desciscat (uti plerumque videmus)
 In nihilum illa omnis solvitur harmonia.*

Mittitur hoc emblemata ad Maximilianum Ducem Mediolani Ludovici filium, cujus antea meminimus. Sumpta est comparatio ex Oro Apolline Niliaco de literis hieroglyphicis in fine operis, cujus verba sunt, *αὐθρῶσεν σωιοχέα καὶ ἐρωτικὸν βυλόμενοι σημήναι λύραν ζωρεφθεσι. αὐτὴ γὰρ σωέχειαν φυλάττει τῶν ἰδίων κρημάτων.* Id est, *Hominem conjunctum & unitivum (ut sic dicam) significare volentes Ægyptii, lyram pingebant.* Hæc enim continuitatem, seu harmoniam propriarum servat pulsationum. Huc propè pertinet illud Diogenis Cynici, qui (ut refert Laërtius) Musicos in jus vocabat, quod cum lyræ chordas congruè aptarent, animi mores inconcinnos haberent. Idem videns quendam parum cordatum aptare psalterium, *Non erubescis (inquit) qui sonos ligno aptes, animum ad vitam non componas?* Prima carmina sic ordino, Accipe dux hanc cytharam, quæ fertur halieutica, à forma lembi, & quam musa Latina sibi propriam vendicat.

Cithara est musicum instrumentum in triquetram figuram compositum plus viginti chordis aptum, Hispanè dicimus *harpa*. In qua significatione usus est Henricus Glareanus diligens antiquitatis scrutator in sua Musica. Hic tamen positam esse citharam ab Alciato, pro illo instrumento propè rotundo, quod Hispanè dicimus *Laut*. Illa indicant verba, quæ à lembi forma, *halieutica* fertur, hoc est, dicitur piscatoria. Nam *αλιεύς* piscor significat: & illud instrumentum habet formam scaphæ piscatoriæ. Credo autem fieri allusionem ex verbo græco ad Thuscum: si

si quidem Thusci *Liutto* vocant illud organum, veluti à Græco derivantes.

Vendicat & propriam.) Quia Itali plurimum exercent hanc musicam, adeo ut propriam sibi illam effecisse videantur. Quapropter inquit, hoc instrumentum Italum mitto, & non aliud: quia Itali principes coëunt in fœdera.

Halieutica.) Vide Bayssum *de re navali*. Lilius Gregorius in opusculo *de navigiis* sic ait, *Halias* navis est maritima apud Græcos notissima ab ipso, ut liquet, mari appellata, scapha scilicet. Sunt qui eandem cum piscatoria faciant, hoc est, *αλιευτικὸν πλοῖον*, certè & à nostris Piscatoria dicitur. In hoc genere reponuntur cymbæ, scaphæ, horiæ, lemunculi, &c.

Non bene tenta fides.) *Fides*, inquit Festus Pompeius *lib. 6.* genus citharæ, dicta, quod tantum inter se chordæ ejus, quantum inter homines fides, concordent: cujus diminutivum *fidicula* est.

Solvitur harmonia.) Plutarchus in libello *de vita Homeris* explanans allegoricè Martis & Veneris adulterium, sic concludit, Hinc fiet planum, quod & ab aliis poetis dictum est, ex Martis atque Veneris concubitu natam esse harmoniam ex contrariis, videlicet gravi & acuto pugnantibus inter se proportionem debita sive apta. Addam & illud pro Alciato: quoniam reprehenditur à multis, quod protraxerit sententiam à fine pentametri usque ad partem sequentis hexametri in illis verbis,

Undæque si fuerit non bene tenta fides,

Ruptæve.

Quod & si apud Græcos est frequentissimum, Latinorum tamen testimonio defenditur. Ovidius *I. Fastorum*,

Utique dies incerta sacris, sic tempore certo,

Seminibus jactis, est ubi fœtus ager.

State coronati plenum ad præsepe juveni.

Idem lib. 2. Fastorum,

Fortè fuit Naïs Lar nomine: prima sed illi
Dicta bis antiquum syllaba nomen erat
Ex vitio positum.

Horatius Ode 2. lib. 1.

Nève te nostris vitiis iniquum
Ocyor aura
Tollat.

Idem Ode 13. lib. 2.

Apta quadrigis equa: te bis Afro
Murice tinctæ
Vestiant lanæ.

SILENTIUM.

EMBLEMA XI.

Cum tacet haud quicquam differt sapientibus amens.
Stultitiæ est index, linguaque, voxque suæ.
Ergo premat labias, digitoque silentia signet:
Et sese Pharium vertat in Harpocratem.

Tantum autoritatis & ornamenti silentium obtinet, ut
homini etiam imperito & indocto prudentiæ, opi-
nionem conciliet, si garrulitatis vitium noverit compri-
mere. Duo sunt igitur elegantissima Palladæ epigram-
mata, Unde hoc transtulit Alciatus. Primum sic habet,

ἡ μεγάλη παιδείσις ἐν ἀνθρώποισι, σιωπή.
μάρτυρα Πυθαγόραν ἢ σοφὸν αὐτὸν ἔχω.
ὅς λαλίειν εἰδώς, ἑτέρως ἐδίδασκε σιωπῶν.
Φάρμακον ἡσυχίης ἐγκρατὲς εὐράμεν.

Thomas Morus sic vertit,

Rebus in humanis magna est doctrina tacere,
Testis erit sapiens hic mihi Pythagoras.

Nempe loqui doctus, reliquos docet ille tacere.

Magnum hoc ad requiem pharmacon invenies.

πᾶς τις ἀπαιδευτὸς Φρονιμώτατος ἐστὶ σιωπῶν.
ἢ λόγον ἐγκρύπτων, ὡς πᾶθ' αἰσχυρότατον.

Sic

Sic ego Latinum feci,

Cum tacet indoctus, poterit consultus haberi,
Si celet verbum, turpe velut vitium.

Hoc etiam confirmant & Hebræorum proverbialia.
Stultus (inquit Salomon) si tacuerit, sapiens repu-
tabitur: & si compresserit labia sua intelligens. Et
illud quod de Xenocrate circumfertur: Dixisse ali-
quando pœnituit, tacuisse nunquam. Quamvis hoc
Plutarchus in libello περὶ τῶν ὑμῶν tribuat Simonidi.
Vide adagium, Silentii tutum præmium. Zeno Cit-
tæus cum vidisset adolescentem multa garrientem,
Aures, inquit, tuæ in linguam defluxerunt: submonens
adolescentis esse multa audire, loqui pauca. Quare
dicebat idem Zeno, Ob id binas habemus aures,
os unicum: ut plura audiamus, loquamur paucissima.
Quapropter in ore habendum nobis esset semper
epigramma Græcum illud, quod monet indecentium
verborum linguæ sigillum esse imponendum: melio-
rem namque esse verborum, quàm possessionum custo-
diam, Id est hujusmodi,

ἀρρήτων ἐπέων γλώσση σφρηγὶς ὑπεκείσθω,
κρείσσων γὰρ ἐπέων ἢ κτεάνων φυλακή.

Id est,

In verbo linguæ imponantur claustra tacendis:

Præstat enim linguam, quàm moderêris opes,
Hesiodus in Ergis, lib. 2. in fin.

γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος.
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις καὶ μέγιστον ἴσους.
εἰ δὲ κακὸν εἴποις, τάχα καὶ αὐτὸς μείζον ἀκρόσης.

Id est,

Lingua bonum eximium est homini, si pauca loquatur,
Sique modum conservet, inest tunc magna venustas.
Si probris laceres, laceraberis illico pejor.

Idem Hesiodus,

Parcæ linguæ maximus thesaurus.

Pindarus in Nem. Ode 5. καὶ τὸ σιγῆν πολλὰς ἐστὶ
σοφώτατον ἀνθρώπων νοῖσαι. Sæpenumero silere novisse
homini

homini sapientissimum est. Idem Pindarus in *Isthmo*,
Ode 1. Antist. 4. ἢ μὲν πολλοὶ καὶ τὸ σεσωπαμένον
ἐνδομίας μεῖζον φέρει. Atque sæpenumero tacuisse non
parum gratiæ attulit.

Ergo premat labias.) Labra & labias indifferenter
dixerunt antiqui. Apuleius lib. 2. de asino aureo,
Ecce, inquit, nasus integer, incolumes oculi, salvæ
aures, illibatæ labiæ, mentum solidum. Macrobi. Sa-
turnal. lib. 2. cap. 2. currit ad labias mihi. Vide
Gellium, lib. 10. cap. 4.

Et sese Pharium.) Pharos Ægypti est insula teste Ho-
mero 4. Odyssæ: ergo Pharium, id est, Ægyptium.

Vertat in Harpocratem.) Harpocrates Deus fuit
Ægyptiorum ex Iside & Osiride, vel Serapide na-
tus: cujus simulachrum ita apud veteres fingebatur,
ut digito admoto ori silentium indiceret. Qualis &
apud Romanos Dea Angerona. De qua multa Ma-
crobius lib. 1. Saturnal. cap. 10. Vide adagium,
Reddidit Harpocratem. Et vide Politian. in *Miscel-
laneis*, cap. 83. Harpocratem intellexit Ovidius in
illo carmine 9. *Metamorph.*

Quique premit vocem, digitoque silentia suadet.
Dicitur est & Sigalion, à verbo σιγῶν, quod tacere
significat: Unde Ausonius ad Paulinum epistola 2.

Aut tua Sigalion Ægyptius oscula signet.
Huc allusit Juvenalis, cum dixit Proverbiali figura:
Digito compesce labellum.

NON VULGANDA CONSILIA.

EMBLEMA XII.

Limine quod cæco, obscura & caligine monstrum
Gnostiæ clausit Dædalus in latebris:

Depictum Romana Phalanx in prælia gestat,
Semiviroque nitent signa superba bove,

Nosque monent, debere ducum secreta latere
Consilia, autori cognita techna noget.

Desum-

Desumptum fuit epigramma vel ex lib. 11. Sexti
Pompei Festi, vel ex Vegetio 3. de re militari,
cap. 6. Verba Festi sunt: *Minotauri effigies inter
signa militaria est: quoniam non minus occulta esse
debent consilia ducum, quàm fuit domicilium ejus,
labyrinthus.* Minotaurus putatur esse genitus cum
Pasiphaë Minois regis uxor dicitur concubuisse cum
Tauro. Sed affirmant alii Taurum fuisse nomen
adulteri. Vegetius sic. *Tutissimum namque in ex-
peditionibus creditur facienda nesciri.* Ob hoc veteres
Minotauri signum in legionibus habuerunt: ut quem-
admodum ille in intimo & secretissimo labyrintho ab-
ditus perhibetur: ita Ducis consilium semper esset oc-
cultum. Hæc illi. Proinde Antigonus Macedonum
Rex Philippo filio multis præsentibus interroganti
ac dicenti, *Quando castra movebimus?* Nihil aliud
respondit, quàm, *Num metuis, ne solus tubam non
audias?* Notans adolescentis imperitiam, qui hoc
patrem multis audientibus percuntaretur: cum in
bello maximè celanda sint consilia principum. Idem
ferè & Metellus senex. Instante siquidem quopiam,
& ejusmodi quid efflagitante. Si (inquit) *tunicam
meam hujus arcani consciam arbitrarer, continuò il-
lam exutus concremarem.* Vide Plautum in *Milite
act. 3. sce. 1.* per aliquot Carmina.

Limine cæco & obscura caligine.) Periphrasis est
labyrinthi, qui erat in Creta, de quo Virgilius in 5.
Æneidos: & Ovidius 8. *Metamorph.* Alius fuit in
Ægypto, cujus egregiam descriptionem vide apud
Pomp. Melam lib. de situ orb. 1. cap. 9. Vide etiam
Plinium lib. 36. cap. 13. & lib. 10. cap. 4.

Monstrum.) Minotaurum intellige, qui filius fuit
Pasiphaes, Minois Regis uxoris, & Tauri, ut poëtæ
fabulantur. Sed, ut Plutarchus asserit in vita The-
sei, Pasiphaës, & Tauri (qui dux erat Regis Minois)
filius fuit adulterio conceptus. Monstra vocantur er-
rores naturæ. Facit enim casus errorem in natura:
sicut

sicut Fortuna parit errorem in homine. Ut cum bonus alioqui Grammaticus, tamen barbarismum, vel solœcismum loquendo temerè facit. Physici monstra vocant ea corpora naturalia, quæ non habent justum situm membrorum, neque consuetam Naturæ proportionem partium.

Gnôstiacis clausit.) *Gnosus*, sive *Cnosus*, sive *Cnosus*, urbs est Cretæ insulæ, olim *Cerathus* dicta, nunc *Candia*, quondam Minois regia. Unde *Gnosus*, *Gnôstiacus*, & *Gnôstiacus*.

Dædalus in latebris.) *Dædalus* (ut ex *Chronicis* *Eusebii* dicitur) tempore Gedeonis Hebræorum ducis claruit. Atheniensis fuit, Mitionis filius, qui visus est simulachra fecisse sese moventia. Labyrinthum in Creta fecit, in quem post occisum à Theseo Minotaurum, unâ cum Icaro filio inclusus est: unde cum aufugisset, propter inscrutabilem fugam (ut ait *Palephatus*) avolasse pennis existimatus est. De hoc autem latius, cum agemus de Icaro.

Phalanx.) *Φάλαγξ*, agmen militare quo Macedones utebantur, ut legione Romani. Continebat 8000. armatorum. Verba *Q. Curtii*: Macedones *Phalanges* vocant peditum stabile agmen: ubi vir viro, armis arma conferta sunt. Est etiam animal araneo simile. Significat & internodium in digitis.

Semiviroque nitent.) Alludit ad carmen *Ovidii*, in *Epist.*

Semibovemque virum, semivirumque bovem.

Qui quidem versiculus ex illis est, quos amici *Ovidii* ex ipsius operibus sublato vellent. Qua de re extant verba *Senecæ* 2. *Declamat. lib.* in hunc modum: *Rogatus aliquando ab amicis suis, ut tolleret tres versus, petivit invicem, ut tres exciperet, in quos nihil illis liceret. Conscripterunt illi, quos tolli vellent secretò. Hic quos tutos esse vellet. In utrisque codicillis iidem versus erant. Ex quibus primum fuisse narrabat Albinovanus Pedo, qui inter arbitros fuit,*

fuit, Semibovemque, &c. *Secundum*, Gelidum Boream, Gelidumque Notum. Ex quo apparet summè ingenii viro non iudicium defuisse ad compescendam licentiam carminum suorum, sed animum. Aiebat interim decentiorem esse faciem, in qua aliquis nævus esset. Hæc *Seneca*.

Techna nocet.) *τέχνη*, ars, artificium: aliquando pro dolo, astutia, impostura, fraude artificiosa: officia (ut inquit *Plautus*) quemadmodum ars apud Latinos, quale est illud. *Sic ars deluditur arte.* Utuntur & Latini Græca dictione. *Terentius* in *Eunuch*o, *Parmenonis* tam scio esse hanc technam, quam me vivere. Et in *Proverb.* Technam hanc in te struxisti.

Literæ illæ in signo depictæ s. p. q. r. nihil aliud significant, quam *Senatus*, *populusque Romanus*. Titulus generalior est, quam pro emblematis sensu. Nam dicendum fuerat: *Non vulganda consilia ducum.*

NEC QUÆSTIONI QUIDEM CEDENDUM.

EMBLEMA XIII.

Cecropia effictam quam cernis in arce lænam,

Harmodii (an nescis hospes?) amica fuit.

Sic animum placuit monstrare viraginis acrem

Mores feræ, nomen vel quia tale tulit.

Quod fidibus contorta, suo non prodidit ullum

Indicio, elinguem reddidit Iphicrates.

EX *Plutarcho* in libello *ἑὶ τὴν ἀδολοσχίαν*, i. De loquacitate, qui liber nondum extat (quod sciam) latine. Pulchrum (inquit) & *Læna* fortitudinis habet munus. Ea erat meretrix *Harmodio* & *Aristogitoni* familiaris. Erat & conjurationis adversus

versus Tyrannos conscia, & spem conceperat, ut
foemina, rem casuram feliciter. Biberat enim ex
communi cupidinis cratère, atque argiis ejusdem Dei
initiatà, mysteriorum erat conscia. Verùm ubi de
illis supplicium sumptum est, ad quæstiones vocata,
faterique jussa, nullum ex reliquis conjuratis prodidit,
sed forti animo fuit, referens viros illos nihil
se indignos patientes, qui illam dilexerant. Athenienses
autem æneam fabricantes lænam elinguem
in vestibulis arcis constituerunt: ut fortè animal indicaret
invictam animi fortitudinem. Quòd verò lingua careret,
silentii fidem ostenderet. Vide Erasmus in proverb.
Harmodii Cantilena. Hæc Athenis contigere (ut ex
Chronicis Eusebii elicio) quo tempore apud Romanos
Tarquinius superbus regnabat, Olympiade 65. Eusebii
verba subijciam, ut in Latinis Codicibus habentur.
Armodius, inquit ille, & *Aristogiton* Hipparchum
tyrannum interfecerunt, & *Lemna meretricis* amica
eorum cum tormentis cogebatur, ut socios proderet,
linguam suam mordicus amputavit. Hæc ille. Sed vides multa corruptè legi,
nec solum in Eusebio, sed in multis aliis aliter leguntur
hæc nomina, & historia diversè narratur. Quam si cupis
videre, nec mihi fidem habes, vide Liliū Giraldu in
Dialogo Poëtarum 3. cum de Hipparcho loquitur. vide
Lactantium Firmianum lib. 1. de falsa religio. qui omnia
confundit. Arrianum lib. 3. de rebus gest. Alexand. Vide
Alexand. ab Alexand. lib. 1. cap. 3. Stephanum Nigrum,
de nimio vitæ luxu. Boccacium de Claris mulieribus, cap. 48.
Petrum Crinitum, De honesta disciplina, lib. 9. cap. 8.
Aulum Gellium lib. 9. cap. 2. & lib. 17. cap. 21. Plinium,
Naturalis historię lib. 34. cap. 8. & lib. 7. cap. 23. & lib. 34. cap. 4. Aristotelem lib. 2. Rhetoricę
ad Theodecten, cap. 42. & 44. Sed ne in jus vocer ab illis,
qui librorum supellectile non ita sunt instructi, hanc historiam,
paulò altius ex Thucydide
cla-

clarissimo, diligentissimòque scriptore petamus. Is
igitur lib. 6. sic ait: Quam ego rem pluribus commemorando
ostendam, nec alios Græcos, neque Athenienses ipsos de
suis tyrannis, aut de re gesta aliquid compertum loqui.
Etenim cum Pisistratus senio in tyrannide decessisset,
non Hipparchus, ut plerique opinantur, sed Hippias,
qui erat natu maximus obtinuit principatum. Erat autem
Harmodius quidam flore ætatis conspicuus, quem
Aristogiton mediæ inter cives conditionis vir adamabat,
habebatque. Is Harmodius ab Hipparcho Pisistrati filio
appellatus de stupro, non modò non expugnatus est,
sed etiam querelam ad Aristogitonem detulit. Hic
amatorio dolore affectus, extimescensque Hipparchi
potentiam, ne vi adolescentem sibi auferret, protinus
insidias tendit ad destruendam pro sua facultate
tyrannidem.

Interea Hipparchus cum rursus sollicitando, Harmodium
nihilò magis induceret, statuerat tamen vi nihil agere:
sed in loco aliquo occulto. Cum neque sic quidem
proficeret, accingebat se ad eum contumelia prosequendum.
Sororem Harmodii puellam nunciatam venire in
pompa quadam ad gestandum canistrum, per suos à
ministerio submovit, dicentes non permittere id
magistratum, quia indigna esset. Quod ægrè ferens
Harmodius, & ob eum multò ægrius Aristogiton,
comparaverunt omnia, quæ ad conspirationem
pertinebant: operiebantur tamen festa, quæ dicuntur
magna Panathenæa, quò tantum die extra suspicionem
erat, cives eos, qui pompam misissent, in armis
frequentes esse: & debebant ipsi quidem aggredi:
opitulari autem sine mora ii qui erant inter hastatos.
Fuerunt autem non multi conjurati occultandæ rei
gratia: & quia sperabant eos etiam, qui conscii non
essent, quamlibet paucis facinus audentibus: tamen
ex repentina re cum arma haberent, libenter se ipsos
pariter in libertatem

tatem asserturos. Ubi dies festus advenit, Hippas exterius in loco, qui Ceramicus dicitur, cum hastatis exornabat, quemadmodum oportebat, singula in pompa procedere. Harmodius autem atque Aristogiton cum sumptis jam pugionibus ad opus prodissent, conspicientes quendam de conjuratis cum Hippia familiariter loquentem, extimuerunt, arbitrati rem palam factam esse, tantumque non se jam comprehensum iri. Itaque eum, à quo fuerant dolore affecti, & per quem omni statu periclitabantur, voverunt primum ulcisci, si possent, atque quo erant habitu vadentes introeunt portas, nactique Hipparchum in loco, qui vocatur Leocorium, statim adoriuntur inconsultè, ac per iracundiam præcipuè alter ob amasium, alter ob dedecus, feriunt, occiduntque. Et Aristogiton quidem hastatos à principio devitavit: verum concursu multitudinis postea comprehensus non leviter multatus est. Harmodius autem è vestigio illic occubuit. Hæc Thucydides. Sed de Leæna nulla mentio.

Cecropia in arce.) Id est, in Ascropoli. Sic enim dicebatur Athenarum arx, de qua Heliodorus librum scripsit. Tradit quoque Pausanias in Acropoli, quæ olim dicebatur Polis, simulachrum fuisse Minervæ, quod è cælo delapsum tenet fama. Propendebat lychnus aureus Callimachi opus, qui semel oleo plenus, etiam si interdiu nocturnique luceret, nunquam deficiebat. Lino Carpasio constabat ellychnium, sive *ἑλκνίς*, qui ignibus non absumitur.

Quod fidibus contorta.) Fides pluraliter, & fidiculæ tormenti genus, quo à tortore fontes funibus alligatis manibus à tergo torquentur. Ejus meminit Seneca, & Fabius. *Χονικμός* à Græcis dicitur.

Iphicrates.) Summus Orator, qui maximè favebat Harmodio, aut ille, de quo meminit Plinius, ut retuli.

CONSI-

CONSILIO ET VIRTUTE CHIMÆ- RAM SUPERARI.

EMBLEMA XIV.

*Bellerophon (ut fortis eques) superare Chimæram,
Et Lycii potuit sternere monstra soli.
Sic tu Pegaseis vectus petis æthera pennis:
Consilioque animi monstra superba domas.*

Emblema sumptum est ex ipsius vocabuli etymo, conversis aliquot literis. Nam *Bellerophonta* dixerunt, quasi *βελιόφοντα*, id est, *consultum & sapientem*. Quod & innuit Homerus in *Bellerophontis fabula 6. Iliados*, qui illum sapientissimum nominat. Hæc ferè Fulgentius *lib. 3. Mythologiæ Fabulam* narrat Pindarus latè *ode 13. Olympiorum*. Vide etiam Erasmus in proverb. *Bellerophontis literas*. Sed quia multi hanc fabulam narrant, & unusquisque diversè, visum est mihi verba scholiastis Homeri ex *lib. 6. Iliados* Latina facere, quæ si quis desiderat, non gravabor adscribere. *Bellerophontes* (inquit) antè dicebatur Hipponus: sed post occisum Bellerum Corinthiorum dynastem, cœpit appellari *Bellerophontes*. Erat autem natura Neptuni filius, fama verò Glauci. Cum autem accepisset à Neptuno Medusæ Gorgonis filiæ Pegasum alatum equum, in hoc aufugit, & cæde consanguinea perpetrata (occidit etenim, ut dixi, Bellerum quendam civem) Argos se contulit. Consequutus deinde expiationem à Præto, regis hospitio est usus. Interim Antèa Præti conjux adolescentis amore correpta, cœpit illius animum ad stuprum sollicitare: ille hospitii religione permotus, cum flagitium recusasset: Antèa verita, ne Præto prior Bellerophontes indicaret amores, illum apud maritum occultè defert, tanquam ab illo fuisset de stupro

stupro interpellata. Sed tamen Prætus nolens propria manu Bellerophontem perimere, ablegavit eum in Lyciam ad focerum Iobatem, literis illi nec opinanti designatum facinus indicantibus datis. At Iobates adolescentem plurimis & maximis objectans periculis, incolumemque atque invictum semper evasisse cernens, re diligentius secum animadversa, reperit tandem, meram hanc esse fallaciam, & calumniam. Non enim tantorum malorum cumulum viribus propriis superasset illæsus. Obtulit igitur illi Cassandram filiam in uxorem, & regni partem. Verùm Bellerophontes rebus feliciter gestis elatus, Pegaso insidens in cælum evolare statuit. Sed Jupiter id ægrè ferens, cæstrum immisit Pegaso: unde cecidisse Bellerophontem fama est, cecidisseque in Lyciæ campo (qui ab hujusmodi eventu Aleius dictus est) errasseque ibi claudum, & mancum, accepisseque Auroram dono ab Jove equum illum, ut sine labore mundi plagas celerius posset circumire. Historia refertur ab Asclepiade. Hæc Scholiastes. Hesiodi tamen interpretes in Theogonia, Chimæram sensu allegorico tres exponunt Rhetoricæ partes, Dicanicam, seu judicalem, Panegyricam, seu demonstrativam, Symbuleuticam, seu deliberativam. Ita ut leo judicii referat genus, quod exterret, atque elingues quodam modo ex adverso dicentes constituit. Chimæra verò sive capra præferat laudationis typum: quia lascivit lætiùs tum qui dicit, tum qui audit. Draco denique obtineat Symbuleuticum genus, quod varium sit in primis, & longiori ad persuadendum utatur orationis tractu. Monstri mater ab Hesiodo dicitur Echidna, quam nihil aliud esse volunt, quàm variam multiformemque mentis vim, & multiplicibus implicitam spiris artem, Chimærae instar ignis evomentem globos. Ait Hesiodus in *Theogonia* Chimæram tricipitem fuisse, capitaque habuisse leonis, capellæ, draconis, citatque eadem Homeri carmina.

Unde

Unde licet addubitare, uter eorum prior floruerit: quamvis ego Homerum antiquiorem credo. Cæterum pro hujus emblematis apertiore intelligentia sunt, qui Chimærae figmentum ad veritatem revocent. Unde inquit Cælius *lib. 13. cap. 9.* Est, qui chimæram esse putet vitiorum quandam varietatem, ac multiformem (perinde ac Chimærae est) vim, quam perimit Bellerophon, id est, vir bonus, prudentisque, qui Bellerophon nuncupatur, hoc est malorum occisor. Nam ex dialecto τὰ ἐκκλῆρα vocantur mala. Sed accipe jam quid de hac re Plutarchus sentiat in libello *de Claris mulieribus*, cum de Lyciis loquitur. Quod in Lycia, inquit, contigisse ferunt, & si fabul sum videatur, rumor tamen publicus confirmavit. Amyclodarus, ut ferunt, quem Lycii Isarem vocant, ex quadam Lyciorum colonia profectus Zeliæam versus, plurimas Piratarum naves secum vehēbat, quarum dux erat Chimarrus bellicosus homo, & manu strenuus, cætera ferox, & crudelis. Hic navi, cuius prora leonis pictura erat insignita, puppis verò draconis, Lyciorum regionem infestabat: atque ita, ut neque præternavigare tutum esset, nec vicinas urbes incolere. Hunc Chimarrum, ut ferunt, occidit Bellerophon, persequens illum Pegaso: qui, ut conjecto, genus erat navigii celerrimi. Sunt tamen qui dicant Chimarrum fuisse montem quendam flammam & incendia ex sese ejectionem, cujus cineres per campos sparsi fructus, & arbores exsicarent. Bellerophontem verò montem excidisse sua prudentia, atque planum redegissee. Noraphis autem *4. lib. de Hercule* narrat, fuisse aprum ingentem in Xantorum finibus, & fruges depopulantem, quem Bellerophon occiderit, quod mihi minimè videtur fabulosum. Hæc ex Plutarcho, sed concisè.

Superare Chimæram.) Chimæra, ut plurimorum est opinio, mons est Lyciæ, flammam ut Ætna ejectionem, in cujus cacumine leones habitabant, in

Fr. Sanctii Oper. Tom. III.

D

mea

medio propter pascua capræ, in radicibus serpentes: unde finxerunt Poëtæ monstrum esse eò quòd flammæ evomat, caput & pectus leonis habens, ventrem capræ, & draconis caudam. Vide Lucretium lib. 5. & Palephatum.

Et Lycii potuit.) Lycia regio est minoris Asiæ, quam rigat fluvius Xanthus, alius ab eo, qui Ilium præterfluit, dicta prius Termille, ut tradit Herodotus.

Sic tu Pegaseis.) Pegasus, de quo antè diximus, dictus est, ut ait Homeri Scholiastes 6. *Iliad.* ὅτι ἐκπεπιδυκὲς ἐκ τοῦ ῥόργονος τραχήλου. Hoc est, quòd salierit ex Medusæ collo, aut potius, ut ait Hesiodus in *Theog.* ὅτι ὠκεανῷ περὶ πηγὰς γένετο. Id est, quòd apud Oceani fontes sit natus.

Petis æthera pennis.) Æther, ut autor est Aristoteles, lib. I. de Cælo, cap. 3. ὅπο' τ' αἰὲρ θίεν, id est, à semper currendo dicitur, cujus verba sunt: Ætherem superum locum appellaverunt à semper currendo, perpetuo tempore posita appellatione, cælum ipsum, stellæque omnisque sydereæ compago intelligitur. Non, ut quidam putant, quòd igneus sit, & incensus, sed quòd cursibus rapidis semper rotetur.

VIGILANTIA ET CUSTODIA.

EMBLEMA XV.

Instantis quòd signa canens det gallus Eoi,

Et revocet famulas ad nova pensa manus:

Turribus in sacris effingitur: ærea mentem

Ad superos pelvis quod revocet vigilem.

Est leo: sed custos oculis quia dormit apertis:

Templorum idcirco ponitur ante fores.

EX Oro Apolline, ut mox ostendemus. Addit tamen Alciatus campanam & gallum ex communi usu. Obscurum est emblemata, & malè distinctum

punctum in Codicibus, quos hætenus mihi contigit videre. Dicam tamen, quod sentio, liberum unicuique interpretandi campum relinquens. Titulus igitur hujus epigrammatis est, *Vigilantia & custodia.* Videamus ergo quo pacto hæc ex epigrammate eliciantur. Ac primùm duplicem hîc depingit Alciatus vigilantiam, alteram corporis, mentis alteram. Corporis vigilantiam Gallus referat, qui homines ad labores solet excitare. Campana verò, quia mentem ad Deum excitat, symbolum interioris vigilantia conuincat. Hætenus de vigilantia. Custodiam autem repræsentet leo, qui apertis oculis solet dormire, tum sic structuram ordino: Gallus effingitur in sacris turribus, quòd det signa instantis Eoi, & quòd revocet famulas manus ad nova pensa. Ærea pelvis, scilicet, effingitur in sacris turribus, quòd revocet mentem vigilem ad superos. Sed leo custos est, quia dormit oculis apertis. Nunc aliqua verba percurramus.

Instantis Eoi.) Hoc est matutini temporis. Eos enim, Græcè ἠώς, aurora est. Unde Ovidius in *Fastis*, lib. 3. in fine,

Tres ubi luciferos veniens præmiserit Eos.

Sed pro pœseos studiosis pauca super hæc annotabimus. Vocalis *η* apud Græcos longa est: Latini-que cùm Græcas voces hujusmodi transferunt *η*, in *e*, longum commutant, quod Ovidius fecit in carmine citato. Sed evenit, aliquando ut Græcæ dictiones, quæ per *η* scribuntur, eadem & per *e* enuntientur: quod hîc fit. Nam Græcè ἠώς, & ἑως dicitur. Unde Propertius lib. I. uno disticho utramque quantitatem est complexus,

Sive illam Hesperis, sive illam ostendet Eois:

Uret & Eos, uret & Hesperios.

Canens deus Gallus.) Lucianus in Dialogo, qui inscribitur *Symnium*, seu *Gallus*, multa disserit de gallo, è quibus pauca ex Erasmi tralatione huc con-

jeci, quia non sine jucunditate leguntur. Loquitur Micyllus in hunc modum ad gallum, Profectò & olim istiusmodi quiddam de vobis audieram, adolescentulum quempiam fuisse Gallum, Marti adamatum, atque huic Deo compotasse, collusitasseque & in voluptatibus gessisse morem. Itaque cum Venerem adiret Mars, cum ea concubiturus, hunc Gallum unà secum adduxisse. Quoniam autem Solem potissimum metueret: ne si è sublimi conspexisset, Vulcano se proderet, foris ad ostium adolescentulum semper relinquere solitum, cujus indicio certior fieret, quando Sol emergeret. Deinde Gallum aliquando somno correptum excubias deseruisse inscientem: Solemque nullo præsentiente imminuisse Veneri ac Marti securè dormienti, propterea quòd confideret Gallum indicaturum fuisse, si quis intervenisset. Itaque Vulcanum à Sole edoctum, eos deprehendisse implicitos, atque irretitos his vinculis, quæ jam olim in illos fuerat fabricatus. Porro Martem, simulatque dimissus est, indignatum adversus Gallum fuisse, atque eum in avem transmutasse, iisdem armis, ut in capite, pro galea, cristam obtineret. Hanc ob causam quò vos Marti purgetis, cum jam nihil opus, simulatque Solem exorientem sensistis, multò antè vociferari, atque illius exortum prænuntiare. Hæc Lucianus: & multa alia ibidem. Aristophanes in Fabula, cui titulus *ὄρνιθες*, lepidam narrat fabellam, imperasse scilicet aliquando Gallum Persarum genti, (quare quoque *avis Persica* dicitur) unde etiam tiaram gestat rectam, quod solis regibus erat concessum. Adeò verò formidolosum & durum imperium illud fuisse: ut nunc quoque gallis canentibus cuncti mortales, ceu mulctam reverentes ad opera peragenda profiliant. Erasmus in adagio, *Prius quàm Gallus iterum cecinerit*, causas reddit, cur noctu canat gallus ex Plinio & Cicerone, atque aliis, quem vide.

Turri-

Turribus in sacris.) Hoc est in templis. Apud nos Salmanticæ multis in nobilium turribus visitur huiusmodi effictus gallus: ut possimus facile inspicere, qua regione ventus inflet. Interroganti mihi cur potissimum gallus huic inserviret negotio, aliqui dixere, proprium esse gallinaceorum rostrum ad ventum dirigere.

Ærea mentem ad superos pelvis.) Pelvis ærea dicitur *campana*. Alciatus *lib. 8. Parerg. cap. 11.* sic ait, Dubitabilior est alia quæstio, an immodici importunisque campanarum pelvium pulsatores officio iudicis compelli possint, ut cesserent. Et sciendum veteribus non fuisse hunc morem, sed instar pelvium fabricata hæc vasa campanas appellari cœptas, quòd ex Campano ære conflatae essent. Unde proverbium in loquaces & obstreperos, *Dodonæum æs*: quòd in Dodona duæ essent columnæ: in altera pelvis ærea, in altera puer cum flagro pelvim, vento impellente percutiens, unde tinnitus in multas horas perdurabat. Juvenalis,

Tot pariter pelves, tot tintinnabula credas.

Hæc Alciatus.

Est leo, sed custos.) Hoc totum sumpsit Alciatus ab Oro Apolline Niliaco, qui libellum *de Hieroglyphicis notis* Græcè composuit, cujus verba subijciam, Vigilantem vel custodem cum voluissent significare, leonis caput pingebant. Solet etenim cum vigilat oculos habere clausos leo: cum verò dormit, apertos, quòd quidem custodiæ signum est. Hinc symbolicè leones templorum claustris solent apponi, veluti custodes. Hæc Orus. Dicitur autem leo (nam Græcum nomen est) *παρά τὸ λέω*, quòd est video: nam fera est perspicacissimi visus. De quo si plura cupis, vide Aristotelem *de historia animalium*, & Oppianum in 3. & 4. *de venatione*. Et Plinium *Natur. histo. lib. 8. cap. 16.* qui asserit ibi, leones nunquam limis oculis intueri: de oculis adapertis non meminit. Vide Cælium Rhodiginum, *lib. 13. cap. 8. & lib. 6. cap. 13.*

D 3

SO-

SOBRIE VIVENDUM, ET NON
TEMERE CREDENDUM.

EMBLEMA XVI.

*Ne credas, ne (Epicharmus ait) non sobrius esto,
Hi nervi, humanæ membraque mentis erunt:
Ecce oculata manus credens id quod videt. Ecce
Pulegium, antiquæ sobrietatis olus,
Quo turbam ostenso sedaverit Heraclitus,
Mulxerit & tumida seditione gravem.*

Cicero epistola penultima lib. 1. ad Atticum sic citat hoc carmen, Νῆφε, καὶ μέμνησον ἀπιστεῖν εἰνέρα φρονεῖντα ταῦτο, hoc est, *Esto sobrius, & memineris virum, qui sic sapiat, non oportere esse credulum.* Sed quia Erasmus depravatum esse versiculum testatur, ejus verba subijciam ex adagio, *Nemini fidas, nisi cum quo prius modium salis absumpseris.* Idem admonet (inquit) illud Epicharmi, Νῆφε, καὶ μέμνησον ἀπιστεῖν, id est, *sobrius sis, ac memineris nemini confidere.* Versus integer refertur apud Ciceronem lib. epist. ad Atti. 1. *Atque ita tamen novis amicitiiis implicati sumus, ut crebrò mihi vaser ille Siculus i susurret Epicharmus, cantilenam illam suam,*

Νῆφε. καὶ μέμνησον ἀπιστεῖν ταῦτα νεῦρα τῶν φρενῶν. Sic enim carmen Trochaicum è vestigiis Codicum restitimus, ne quis temerè depravet. Nam quod Νῆφε dixit, pro Νῆφε, & μέμνησον, pro μέμνησο, dialect. proprietas est. Cicero in libello de petitione consulatus. *Quamobrem Epicharmion illud teneto, nervos atque artus esse sapientiæ, non temerè credere.* Hactenus Erasmus. Vide item apud eundem parœmiā, *Fiducia pecunias amisi.* Vide Alciatum lib. 4. Parerg. cap. 8. circa finem.

Ne

Ne credas.) Convenit cum Epicharmi sententia Theognidis versiculus,

Πίσχ' ἄνθρωποι ὄλιστα, ἀπιστεῖν δ' ἐσάωσα.

Id est,

Fiso res periit, diffiso salva remansit.

Licet nemini fidere sit inhumanum, omnibus verò fidere stultum. Quare pulchrè Hesiodus,

καὶ κασιγνήτω γέλῳς ἐπιμάρτυρα δίδωται,

Πίσχ' δ' ἄρα ὁμῶς καὶ ἀπιστεῖν ὄλιστα ἀνδρας.

Id est,

Si quidquam cum fratre tibi est, testem adjice rebus,

Subridens, nocuit non credere, credere semper.

Seneca epistola 3. lib. 1. utrumque enim vitium est, & omnibus credere, & nulli.

Epicharmus ait.) Epicharmus, ut ait Diogenes Laertius, Elouthalis filius, fuit Pythagoræ discipulus.

Ecce occulta manus.) Verba Erasmi subscrībam ex adagione *oculatae manus.* Oculatas manus dixit Plautus, quæ promissa velint exhiberi re, non oratione promitti. Nam oculos habere, quibus videant exhibita, aures non habere, quibus audiant pollicitationes. Ita lena quædam in Asinaria adolescenti montes aureos pollicitanti, cum illa nihil commoveretur promissis: *Semper, inquit, oculatae nostrae sunt manus, credunt quod vident.* vide adagium, *Oculis magis habenda fides, quàm auribus.*

Pulegium antiquæ.) Pulegium Græcè γλήχων, id est, glechon, seu glachon. Cæterum pulegio stomachi vitia tolli, testatur Dioscori. lib. 3. cap. 31. *Ναυτίας, inquit, καὶ δριγμὲς στομάχου καὶ δεινράτε ποθεῖσα παραμυθεῖται.* Hoc est, *nauseas & erosiones stomachi posca, (id est, vino, quod aceto & aqua temperatum est) lenit.* Dixerat antè, hanc herbam esse λεπυοντικήν, θερμαντικήν, καὶ πεπτικήν, id est, *extenuativam, calefactivam, concoctionis adjutricem.* vide Græcum epigramma lib. 2. ἐν φειδωλῆς. quod ego sic verti.

D 4

Non

*Non Glechone Criton, aſt ſordibus æris odore
Vexatum ſtomachum ſæpe dolore levat.*

Sedaverit Heraclitus.) De Heraclito alibi ſumus dicturi. Ejus factum, cujus hic mentionem facit Alciatus, vide apud Erafmum in *Apophtheg. lib. 8.* & apud Commentatores Dioſcoridis, in verbo, *Glechone*, & apud Cælium Rhodiginum *lib. 13. cap. 5.* Sed & cur non Erafmi verba apponemus? Heraclitus philoſophus in ſeditione rogatus, ut apud populum ſententiam diceret, quo pacto civitas redigi poſſet in concordiam, conſenſo ſuggeſto, popoſcit calicem aquæ frigidæ, & paululum farinæ inſperſit, mox de glechone admixcuit, id eſt vel pulegii ſylveſtris, vel leguminis genus. Dein epoto calice diſceſſit. Nec verbum addidit: hoc pacto innuens ita demum civitatem carituram ſeditionibus, ſi repudiatis deliciis parvo contenti eſſe aſſueſcerent. Et hic Heraclitus ſuo reſpondit nomini. Nam ſκοτινός dictus eſt, id eſt, tenebricoſus. vide adagium, *Tymbra viſcitans.*

Πῶς παρῆλθω; τί δ' ἔρεζα; τί μοι δέον, ἔκ ἐτελέσθην;

QUID EXCESSI? QUID ADMISI?

EMBLEMA XVII.

Italicæ Samius ſectæ celeberrimus autor

Ipſe ſuum clauſit carmine dogma brevi.

Quò prætergreſſus? quid agis? quid omittis agendum?

Hanc rationem urgens reddere quemque ſibi.

Quod didiciſſe gruam volitantem ex agmine fertur,

Arreptum geſtant quæ pedibus lapidem,

Nec eſſent, neu tranſverſas mala flamina raptent,

Qui ratione hominum vita regenda fuit.

Eraſmus in adagio, *Quo tranſgreſſus*, laudat plurimum hunc verſiculum: & merito. Nam ſi ſic exerceremur quotidie, fieret utique ut meliores, imò ſanctiſ-

ſanctiſſimi evaderemus. Ait tamen Erafmus, ſe nescire cujus ſit verſiculus, quem apud Homerum non reperiat. Invenies tamen illum in aureis Pythagoræ carminibus. Unde Virgilius, ſive quiſquis ille fuit, qui carmen de viro bono compoſuit, præcipua ſibi ſumpſit. Atque aliqua ex Pythagoricis verſibus ſubjiciam:

Μήδ' ὕπνον μαλακοῖσιν ἐπ' ὄμμασι προσδιζαδάει,

Πρὶν τῶν ἡμερανῶν ἔργων πρὶς ἑκάστον ἐπελθεῖν.

Πῶς παρῆλθω; τί δ' ἔρεζα; τί μοι δέον, ἔκ ἐτελέσθην.

Virgilius,

Non prius in dulcem declinat lumina ſomnum,

Omnia quàm longi reputaverit acta diei.

Quò prætergreſſus? quid geſtum in tempore, quid non?

Sic Horatius Satyra 4. *primi Sermonum*, ex perſona ſua docet quo pacto quis ſe ipſo melior evadat. Inquit enim,

— Neque enim cùm lectulus, aut me

Porticus excepit, deſum mihi, rectius hoc eſt:

Hoc faciens vivam melius: ſic dulcis amicis

Occurram: hoc quidam non bellè: nunquid ego illi

Imprudens olim faciam ſimile? hæc ego mecum

Compreſſis agito labris.

Verſiculum verò ita explicat Erafmus:

Lapſus ubi, quid feci, aut officii quid omiſſum eſt?

Omnis autem humanæ vitæ lapſus conſiſtit in tribus.

Aut cùm ſecus facimus, quàm oportet: hoc eſt plus

minusve, quàm decet. Huic errori reſpondet illud

οὐκ ἔρεζα; aut facimus, quod omiſſum oportuit.

Cui reſpondent illa τί δ' ἔρεζα. Aut omittimus, quod

factum oportuit, ad hoc pertinet extrema particula,

τί μοι δέον, ἔκ ἐτελέσθην, & quæ ſequuntur. Refert eundem verſum Plutarchus in *libello de curioſitate.*

Italicæ Samius.) Pythagoram intelligit, qui Sa-

mius fuit, Demarati mercatoris locupletiffimi filius,

ut quidam aiunt, quanquam Diogenes Laërtius,

multos, ex multorum ſententia, illius numerat pa-

tres,

tres. Multas peragravit regiones discendi causa. Tandem Crotonem venit Italiæ oppidum. Atque illa Italiæ pars, ubi Pythagoras suum tradidit dogma, magna Græcia fuit appellata. Primus omnium *μετεμψύχων* invenit, id est, *animarum de corporibus in corpora transitum*: ideòque vetuit carnibus vesci. De quo vide multa apud Ovidium *libro ult.* *Metamorpho. in princip.* Et vide Politianum in *Lamia*. Diogenem Laërtium, Aulum Gellium *lib. 1. cap. 9. & lib. 17. cap. 21. & lib. 4. cap. 1. & Titium Livium, lib. 1. ab urbe cond.*

Claudit suum dogma.) Suum dogma, hoc est, totam suam Philosophiam brevi carmine circumscripsit. *Dogma* verò dictio est Græca, sententiam, edictum, decretum, placitum, dicitur *δογμα δόξιν*, quod est opinari. De dogmate vide plura in *epistola 96. Senecæ.*

Quod didicisse gruum.) Plinius *Naturalis histo. lib. 10. cap. 23.* hæc de gruibus tradit, Certum est, Pontum transvolaturas, primum omnium angustias petere inter duo promontoria Criumetopon & Charambin: mox saburra stabiliri. Cum medium transferint, abjici lapillos è pedibus: cum attigerint continentem, è gutture harenam. Idem ait Solinus & Cicero 2. *de Natura Deorum.* Alciatus *lib. 1. Pargeron, cap. 20.* exponens locum Pollucis, sic ait, Metaphora à gruibus sumpta est, quæ in terram descendunt surripiendi alicujus lapidis causa, quem pede retinent, ut in alto volantes, eo demisso experiantur ex cadentis strepitu supra mare, an verò supra terram volitent, ut Suidas & Aristophanis interpres in *Apibus* ostendit, &c. Contrarium tamen tenet Aristoteles, cujus hæc sunt verba, in libro *de Natura animalium 8. cap. 12.* Sed avium grues (ut dictum est) ex ultimis in ultima abeunt. Volant flatu secundo. Quod de lapide narrant, falsum est. Lapidem enim tenere eas fulmento, quem ubi deciderit, accipi utilem ad auri probationem aiunt.

PRU-

PRUDENTIA.

EMBLEMA XVIII.

*Jane bifrons, qui jam transacta, futuraque calles:
Quique retro sannas (sicut & ante) vides.
Tot te cur oculis, tot fingunt vultibus? an quòd
Circumspectum hominem forma fuisse docet?*

Sumptum videtur hoc problema ex Plutarchi *problematibus*, licet historia de Jano sit notior, quam ut Alciatum nostrum velimus adigere, ut alicundè compilaverit. Janus Rex fuit Italiæ, qui Saturnum ruris culturam edocuit. Templum Jani, ut author est Plinius, Numa Pompilius primus instituit. Verba Plinii sunt, *lib. 34. cap. 7.* Præterea Janus geminus à Numa Rege dicatus, qui pacis bellicque argumento colitur, digitis ita figuratis, ut trecentorum quinquaginta quinque dierum nota per significationem, anni, temporis, & ævi se Deum indicaret. Hæc ille. Erasmus autem in proverb. *A fronte atque à tergo*: hæc de Jano scribit: Antiquitas Janum bifrontem fingens, regum prudentiam indicabat, quorum est, & præterita meminisse, perpendereque, & futura prospicere. Quamobrem & divinitati duas comites addebant, Antevortam, & Postvortam, quas olim religiosè colebant Romani, ut indicat Macrobius in *Somnio Scipionis, lib. 1.* Vide etiam proverbium, *Alter Janus.* Multa Ovid. de Jano *lib. 1. Fastorum*, quæ causa brevitate omisi, illinc pete cur dicatur biceps, cur baculum dextra, clavemque sinistra contineat. Cur vocetur Patulcius, Clusius, & alia multa. Effingebatur præterea Janus quadrifrons, quòd quatuor mundi plagas majestate sua complecteretur, vel quòd quatuor habeat annus partes, ver, æstatem, hyemem, autumnum. Dicitur Janus, quasi Eanus ab

ab eundo. Janus enim pro cælo & mundo capitur; cujus munus est, & officium semper ire. Vel dicitur à Janua, ut videtur sentire Ovid. I. *Fasto*.

Præsideo foribus cæli cum mitibus horis,

Et redit officio Juppiter ipse meo.

Inde vocor Janus.

Alii potiùs *Januam* à *Jano* dictam volunt: alii dictum *Janum* ab *hiando* contendunt: quoniam chaos ipse sit teste Ovidio,

Me chaos Antiqui (nam sum res prisca) vocabant.
Vide Macrobius *Saturnal. lib. I. cap. 9.* si plura de *Jano* cupis.

Jane bifrons.) Sic Virgilius in 7.

— *Janique bifrontis imago.*

Ovidius *bicipitem* vocat.

Jane biceps, &c.

Quique retro sannas.) Alludit ad illud Persii *Satyra I.*

*O Jane à tergo, quem nulla Ciconia pinsit,
Nec manus auriculas imitata est mobilis albas
Nec linguæ quantum siliat canis Appula, tantum.
Vos ô Patrii sanguis, quos vivere fas est,
Occipiti cæco, venienti occurrere sannæ.*

Est porro *sanna* idem quod *scomma*, vel *ludibrium*, unde *subsannare*, Hispanè *mosar*. Apud Cratinum (inquit Cælius Rhodiginus) *sannas* fatuum indicat. Unde & *sanna* verbum Latinis frequens, puto, defluxit: etiam si à sonitu Grammatici opinentur ductum.

An quodd circumspèctum.) Hæc non est interrogatio poëtis, aut oratoribus familiaris: nec enim hîc dubitat, aut dubitando interrogat. Sed modus loquendi est, Aristoteli in *problematis* peculiaris, qui omnia proposita problemata solvit per hanc particulam, *an*, ut suprà diximus. Berofus Babylonius *lib. 3.* *Antiquitatum* scribit Noë alio nomine vocatum cælum, tributumque illi cognomen *Janus* à *Jain*,

Jain, quod apud Aramæos & Hebræos sonat vinum, à quo *Janus*, id est, vinifer & vinosus: quia primus vinum invenit: cujus vi & vapore ebrius effectus, cum minis pudicè in terram cecidisset, Cham ejus filius Magicus, & Veneficus (quem postea Ægyptius Saturnum Juniorem coluit) patris virilia comprehendit, tacitèque submurmurans carmine magico patri illudit, simul & illum sterilem perinde atque castratum effecit. Neque deinceps Noë famellam aliquam facundare potuit. Hinc orta fabula apud Poëtas, licet tempora non conveniant.

PRUDENS MAGIS, QUAM LOQUAX.

EMBLEMA XIX.

Noctua Cecropiis insignia præstat Athenis,

Inter aves sani Noctua consilii.

*Armiferæ meritis obsequiis sacrata Minervæ est,
Garrula quo cornix cesserat antè loco.*

EX fabula Ovidiana, quæ refertur 2. *Metamorphos.* quam quia longiusculè enarrat Ovidius, brevitati consulens omitto. Hoc tamen in summa dicam, Coronidem è ministerio Palladis propter loquacitatem expulsam, in cujus locum successerit Nictymene. Sed & adhuc imperfectus est Epigrammatis sensus, nisi paucula addantur ex proverbii. Noctua volavit, & Atheniensium inconsulta temeritas, & *Ululas Athenas*. Ea sunt hujusmodi: Cum Neptunus à Minerva victus non posset Attica Regione potiri, iratus immisit illis *Ἀροβελάν*, id est, *levia stultæque consilia*. Hoc Minerva non mutavit, sed quod illi malè statuisent, illa in bonos exitus vertebat. Unde natum proverbium, *Noctua volat*: quoniam hæc avis sacrata est Minervæ, & auspicata consiliis credebatur, ejusque volatus Atheniensibus erat

erat victoriæ symbolum. Hinc factum est, ut Athenienses non solum in numis, tum aureis, tum argenteis noctuam insculperent: sed etiam in templorum foribus, & in portis urbis, atque etiam in vexillis idem signum apponendum curaverint: unde dictum est, *Noctuas Athenas*. Quod idem sonat, ac si dicas, in montem fers ligna. Habes cur noctua præstet insignia Athenis. Cur item dicatur *sani consilii*: ab effectu scilicet: quia ejus volatus ratum & auspicatum consilium reddebat. Nam quod quidam referunt, verba illa, *sani consilii*, ad fabellam Angeli Politiani, quæ est in fine Lamiae de noctua & cæteris avibus, mihi sanè non placet: suum tamen cuique esto liberum judicium. Illud magis mirandum est, qua causa ductus Erasmus vertit Græcum proverbium *γλαυκας εις αθηνας*, *Ululas Athenas*, cum vertendum fuisset, *Noctuas Athenas*. Nam *γλαυξ* propriè noctuam significat: *αηώς* ululam. Neque eadem est noctua cum ulula, quod ex Aristotele liquet. Præterea ulula quamvis inter aves nocturnas nominetur, solet venari picas: noctua mures, lacertos & hujusmodi bestiolas, ut idem est author. Plinius etiam *lib. 10. cap. 12*. Aristotelis verba transferens ait, Uncos unguēs & nocturnæ aves habent, ut noctuæ, bubo, ululæ. Ulula hispanè *antillo*, noctua, *lechuxa*.

Sacrata Minervæ.) Phornutus in *lib. de Natur. Deor.* causam reddit, quare noctuæ Minervæ sacra sit his verbis, *ειδε δρακοντες & η γλαυξ δια το εμπερες & ομματα ανατιθενται ταυτη τη γλαυκωπιδι εστ.* Id est, *Dracones & noctua ei consecrati sunt propter oculorum similitudinem: siquidem ipsa glauca est.*

Garrula quo cornix.) Virgines silentium decorat, garrulitas dedecorat, ut posterius dicemus: ideo cornix, quæ loquax est, ex Minervæ ministerio fuit expulsa, Noctua verò ascita. Vide Ovidium *loco citato*. Est quoque magna similitudo inter cornicem &

& noctuam, ut inquit Aristot. *lib. 9. De historia animalium, cap. 1*. Cornix meridiè ova surripiens noctuæ, absomit, cum non clarè interdiu noctua videat. Noctua contrà ova cornicis noctu exedit: estque altera interdiu, altera noctu potentior. Sed die vel cæteræ aviculæ omnes noctuam circumvolant, quod mirari vocatur, advolantesque percutiunt. Quapropter aucupes ea constituta avicularum genera multa & varia capiunt. Vide Ælium & Oppianum, de aucupio. Noctua, inquit Bocatius, ideo Minervæ est attributa pulsa cornice, ut ostendatur, sapientem præmeditatione in obscuris seposita, noscere, uti & noctua videt in tenebris, & loquacitate, atque garrulitate repulsa, ut opere agat, loca, tempusque respicere. Fabula videtur ex vero traxisse originem. Nam Plinius de Cornice loquens ab Arcturi sydere, inquit, ad hirundinum adventum notatur eam Minervæ lucis, templisque rarò, alicubi omnino non aspici, sicut Athenis. Vide Justinum *libro 23. in fine*.

M A T U R A N D U M.

E M B L E M A XX.

*Maturare jubent properè, & cunctarier omnes,
Ne nimium præceps, neu mora longa nimis.
Hoc tibi declaret connexum Echeneide telum,
Hæc tarda est, volitant spicula missa manu.*

Aristoteles *sexto Moralium, cap. 9*. sic ait: Ad deliberandum autem multum temporis sumunt, propterea quod celeriter aiunt conficienda esse, quæ suscipimus, lentè capiendum consilium. Unde sumpsisse videtur Sallustius illud, quod in Catilinæ historia posuit. Nam & priusquam incipias consilio: & ubi consulueris, maturè opus est facto. Quem

Quem locum Joachimus Perionius diligens Aristotelis interpres sic censet posse melius legi (quoniam ex Aristotele est) antequam incipias consulto: & ubi consulueris lentè, maturè factò est opus. Quæ quidem interpretatio plena est, & verbis Aristotelicis congruens. Sed tamen si verba Sallustii, diversa disputatione legas, integer constabit sensus sic, *Antequam incipias consulto, & ubi consulueris maturè, factò opus est.* Multa in hanc sententiam clarorum virorum dicta poterant adduci: sed quia Erasmus in proverb. *Festina lentè*, elegantissimè, quæ dici poterant, attulit, supersedebo. Vide etiam adagium, *Antequam incipias consulto.*

Maturare jubent.) Nigidius apud Macrobiū sexto *Saturnaliū*, cap. 8. *Maturare*, inquit, est: quod neque citius, neque serius, sed medium quiddam, & temperatum est. Sic & in frugibus, & in pomis, *matura* dicuntur, quæ neque cruda & immitia sunt, neque caduca & nimium cocta, sed temperata & adulta. Hanc interpretationem Nigidianam D. Augustus duobus verbis Græcis eleganter exprimebat. Nam & dicere in sermonibus, & scribere in Epistolis solitum ferunt: *αἰεὶ δὲ βραδέως*. Per quod monēbat, ut ad rem agendam simul adhiberetur & industriæ celeritas, & tarditas diligentiae. Ex quibus duobus contrariis fit maturitas. Sic Neptunus apud Virgilium, jubet ventos *maturare fugam*, id est, ut ita discedant, tanquam fugiant: ita tamen fugiant, ut standi mediocritatem, seu maturitatem in regressu teneant, ne ipso discessu classi noceant, dum raptu nimio redeunt. Hæc ex Macrobio. Vide Aulum Gellium *lib. 10. cap. 11. Noct. Atti.*

Hoc tibi declarat connexum Echeneide.) ἰχθυὶς, id est, Remora, à remorandis navibus, hoc, est, ἀπὸ τῆς ἰχθυὸς τὰς νῆας. De qua sic ait Arist. *lib. de Nat. Animalium 2. cap. 14.* Remoram errore nonnulli pedes habere prodiderunt: expes enim omnino est:

est: sed quoniam pinnas habet pedibus similes: hinc fit, ut pedibus instare videatur. Pisciculus quidam est hæc, saxis assuetus, in cibos non admittendus, nomen à remorandis navibus adeptus, utilis ad iudiciorum causas, & amatoria veneficia, ut aliqui volunt. Vide Plinium *lib. 9. cap. 25.* Est autem *Echeneis* pisciculus semipedalis longitudinis, & quinque digitorum crassitudinis, limaci magnæ similis, ut idem Plinius asserit *lib. 32. cap. 1.* Secundum verò Oppianum aspectu anguillæ, forma turbinata, colore nigro, ore acuto; qui & incurvatur, ut hæmus, in petris vivens.

IN DEPREHENSUM.

EMBLEMA XXI.

*Jamdudum quacunque fugis te persequor: at nunc
Cassibus in nostris denique captus ades.
Amplius haud poteris vires eludere nostras;
Ficulno anguillam strinximus in folio.*

EX adagio, τὸ ὄψιν τὸ ἐγγύς. Vide Erasmus; *Folio ficulno tenes anguillam.* Nihil ultra desiderabis ad explanationem emblematis. Vide Aristot. *lib. 6. de histor. animal. cap. 16.* Cæl. Rhodig. *lib. 18. cap. 1.*

CUSTODIENDAS VIRGINES.

EMBLEMA XXII.

*Vera hæc effigies innuptæ est Palladis: ejus
Hic Draco, qui dominæ constitit ante pedes:
Cur divæ comes hoc animal? custodia rerum
Huic data: sic lucos, sacraque templa colit:
Innuptas opus est cura asservare puellas
Pervigili: laqueos undique tendit amor.*

Fr. Sanctii Oper. Tom. III.

E

Sump-

Sumptum ex pervulgata illa laude, quam Phidias meruit in Minervæ simulachro, cui draconem apposuit, veluti ambage tacita, innueret virgunculas pervigili cura indigere: ut pudor castus, illibatusque fervaretur. Draco enim, ut paulò antè ex Phornuto retulimus, sacratus est Minervæ, & propter acrimoniam visus, unde nomen habet, vigilæ, custodiæque admodum accommodus. Dicitur enim draco ἀνδρὶ δερκεῖν, quod est videre, teste Macrobio, apud quem vide plura lib. Saturna. 1. cap. 20. Ad nominis etymologiam allusit Horatius in Satyris, cùm inquit,

Cur in amicorum vitiis tam cernis acutum,

Quàm aut aquila, aut serpens Epidaurius?

Indicat & Virgilius Æneid. 2. dracones in tutela Palladis esse:

At gemini lapsu delubra ad summa dracones

Effugiunt, sævæque petunt Tritonidis arces,

Sub pedibusque Deæ, clypeique sub orbe teguntur.

Custodia rerum.) Inde celebres sunt draco Hesperidum, draco aurei velleris, draco Martis Castalii fontis custos. Cicero Philip. 13. Qui domini patrimonium circumplexus quasi thesaurum draco.

Sic lucos sacraque.) Scribit Strabo lucos à poëtis templa Deorum vocari. Existimabantur luci religione quadam esse imbuti, utpote Deorum domicilia. Denique nullus erat lucus, ubi non adesset aliquod numen. Quod sensisse Ovidium puto in illo versu *Metamorph.* 7. quamvis aliter explanent interpretes:

— per sacra triformis

Ille, Deæ, lucoque foret, quod numen in illo,
Jurat.

Ignorabat enim Jason quodnam numen in illo luco coleretur: per illud tamen jurat, gnarus non posse lucum esse sine numine. Dicitur *lucus* à *luca* vocabulo Aramæo, quo Hetrusci utebantur, significatque senem & senioem, ut disputat contra Quintilianum Joannes Scopas in suis Collectaneis.

VINO

VINO PRUDENTIAM AUGERI.

EMBLEMA XXIII.

Hæc Bacchus pater, & Pallas communiter ambo

Templa tenent, soboles utraque vera Jovis.

Hæc caput, ille femur solvit: huic usus olivæ

Debitus, invenit primus at ille merum.

Junguntur meritò: quod si qui abstemius odie

Vina, Deæ nullum sentiet auxilium.

EX lib. 4. Epigram. Græcorum, ἐῖς ἀγάλματις νόσεω παλαιόν ἀθηνῶν, id est, In statuam Bacchi juxta Minervam. Hoc epigramma vertit Joannes Sleidanus, sed quia minus Græcum expressit, volui ego penè ad verbum vertere, tantùm ut intelligantur Græca.

Viator. Quid tibi commune est cum Pallade, cui fera bella

Et cordi hastæ sunt? at tibi vina placent.

Bacch. Ne temerè, ô hospes, de divi talia quæras:

Sed quibus hanc referam, disce maligne, deam.

Gloria bellorum chara est mihi: testis ad ortum

India perdomitum litore ab Oceani.

Et mortale genus nos ambo juvamus: oliva

Hæc juvat: at vitiis dulcibus ipse botris.

Nec mea me propter genitrix est passa dolores:

Patris ego solvi fœmen, & ista caput.

Meritò igitur junguntur eodem patre nati, sine matre ambo, bellatores ambo: ambo duarum præclarissimarum rerum inventores, olei & vini. Præterea poëtæ, qui Minervam disciplinarum deam colunt, sine Baccho frigida componunt carmina. Unde Horatius,

Ennius ipse pater nunquam nisi potus ad arma
Profuit dicenda.

E 2

Vi-

Vinum ὅπο' ἢ ὀνήσεως, id est, emolumento, seu juvamine dictum existimant, juxta illud Homericum *Iliados* 6.

— ὀνήσεαι αἶνε πίνεσθαι. hoc est, *juvamen senties, si biberis*. Hinc festivè Niceratus nobili epigrammate,

αἶνος τοῖ χαρίεντι μέγας πέλῃ ἵππος αἰδῶ,
ὕδωρ δὲ πίνων καλὸν ἔ τέκοις ἔπος.

Id est,

Jucundo sonipes vati est in carmine Bacchus,

Nam perit epota nobile carmen aqua.

Multa Homeri & aliorum poetarum possem afferre testimonia, quæ mirum in modum vinum extollunt. Sed ne hoc quoque nomine vinosus arguar, qui à parentibus meis quasi hæreditario jure acceperim, ut sim abstemius, tali munere superfedebō.

Hæc Bacchus pater.) Bacchum ἀπὸ τοῦ βαχεῖν, quod est incondito ululatu (quo furentes Bacchæ agebantur) personare, deducit Eustathius Homericus, deinde insertam literam *u*, quo expressio fieret immanioris soni. Eadem de causa *Iacchus* dictus est. *ἰάχην* enim vociferari significat. Bacchi nativatem & res gestas vide apud Homerum in *hymnis Bacchi*, & apud Ovidium in *fine* 3. *Metamorph.* Extant & Orphei *hymni* in eundem. Ovidii carmina de ortu Bacchi hæc sunt:

Imperfectus adhuc infans genitricis ab alvo

Eripitur, patrioque tener (si credere dignum est)

Insuitur femori, maternaque tempora complet.

Pomponius Mela libro de *Situ orbis* 3. cap. 7. de India sic ait, Urbium, quas incolunt, Nysa est clarissima, & maxima montium, Meros Jovi sacer: famam hinc præcipuam habent, quod in illa genitum in hujus specu Liberum arbitrantur esse nutritum. Unde Græcis autoribus, ut femori Jovis insutum dicerent, aut materia ingessit, aut error. Hæc ille. *μηρός* autem, id est, Meros coxam, seu femur signi-

significat: hinc dictus est Bacchus à Poëtis *Dithyrambus* παρὰ τὸ δύο θύρας βῆναι, id est, *quod duabus januis exierit*: hoc est, utero Semeles, & Jovis femore. Plinius eadem ferè, quæ & Pomponius narrat lib. 6. cap. 21. Necnon (inquit) & Nysam urbem plerique Indiæ adscribunt, montemque Merum Libero patri sacrum, unde origo fabulæ Jovis femine editum. Hæc Plinius. Phornutus autem in lib. de *Natura Deorum*, sic inquit. Insutus est femori Jovis, ut partus immaturus ad maturitatem & perfectionem veniret. Quod vinum pedibus (qui per femora significantur) calcatum ad perfectionem festinet. Prima enim botrorum digestio & concoctio non est usui idonea: ubi autem pedibus calcati fuerint, promanat vinum, & perfectionem accipere incipit. Prima vini concoctio fit temporis ratione per calorem radiorum Solis fervente æstu. Secunda fit pedum ministerio per calcationem, qua vinum è botris elicitur, & exprimitur, quasi id necessariò femorum vi contingat. Hactenus Phornutus.

Junguntur meriò: quod si qui abstemius.) De hac sententia vide Adagia, *Non est Dithyrambus, si bibat aquam*. Et, *Aquam bibens, nihil boni parias*. Quibus astipulatur Antiphanes poëta, qui bibere & vivere eadem in statera collocabat, sic,

Τὸ δὲ ζῶν ἐπὶ μοί τι ἐστὶ τὸ πίνειν, φημι ἐγώ.

Dic mihi quid est vivere? bibere dico ego.

PRUDENTES VINO ABSTINENT.

EMBLEMA XXIV.

Quid me vexatis rami? sum Palladis arbor:

Auferte hinc botros, virgo fugit Bromium.

E Pigramma Græcum, unde hoc desumptum fuit, sic habet:

Πάλλας εἰμὶ φύτῳ, ἐρομένη τί με θλίβει κλάωις,
αἶρετα τὲς βότρυας. παρθένος ἔ μεθύω.

Huc alludit Politianus,

*Quid me implicatis palmites
Plantam Minervæ, non Bromii?
Procul racemos tollite,
Ne virgo dicar ebria.*

Olive vitis conjunctionem & societatem deprecatur. Videtur autem hoc epigramma ex adverso cum præcedenti pugnare: nam quanta cum Pallade & Baccho intercedit familiaritas, tantum inter olivam & vitem dissidium intervenit. Sed si advertas titulum malè collocatum esse, nulla est discrepantia. Epigramma enim Græcum atque Latinum de virginibus tantum agunt, quibus vinum dandum non est. Vinum enim juxta proverbium lac Veneris dicitur. Mutandum igitur lemma sic, *Virgines vino abstinent*. Multa nobis præcipiunt scriptores & sacri & prophani de vini usu, & ejus incommodis. Sed ne omnia silentio prætereamus, videamus brevissimè quid magni viri de vino sentiant. Ac primum quidem à finitione Græci vocabuli ordiamur. *δῖνος* (inquit Plato in Cratylo) διὰ τὸ δῖσσεως τὸν νοῦν ἐμπιμπλᾶν, hoc est, *vinum dicitur ab eo, quod existimatione ac opinionum vanitate mentem oppleat*. Et Plutarchus *de tranquillitate animi*, Vini & carnum plenior usus, corpus quidem validum, athleticæque firmitate facit: animum verò imbecillum, & fragilem. Et Ovidius,

*Nox & amor vinumque nihil moderabile suadent;
Illa pudore vacat, Liber amorque metu.*

Propertius,

*Vino forma perit, vino corrumpitur ætas,
Vino sæpe suum nescit amica virum.*

Virgilius in Opusculis,

*Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore,
Uno namque modo vina Venusque nocent.*

U

*Ut Venus enervat vires, sic copia vini,
Et tentat gressus debilitatque pedes.*

*Multos cæcus amor cogit secreta fateri:
Arcanum demens detegit ebrietas.*

*Bellum sæpe parit ferus exitiale Cupido:
At Lapithas bello perdis Iacchæ gravi.*

Sum Palladis arbor.) Hæc carmina ex Avieno se transulisse Perottus testatur:

*Olim quas vellent esse in tutela sua
Divi legerunt arbores: quercus Jovi,
Et myrtus Veneri placuit: Phæbo laurus:
Pinus Neptuno: populus celsa Herculi.*

*Minerva admirans quare steriles sumerent,
Interrogavit causam. Dixit Juppiter,
Honorem fructu ne videantur vendere.*

*At me Hercules, inquit, quod quisque voluerit,
Olive nobis propter fructus est gratior.*

*Tunc sic Deorum genitor atque hominum sator,
O nata meritò sapiens dicere omnibus,*

Nisi utile est, quod facimus, stulta est gloria.

Sum Palladis arbor. Oleum, inquit Phornutus, manus est, quod mortalibus dedit Minerva. Ideo autem Minervæ donum esse creditur, quod semper in virore sit, glaucumque colorem præ se ferat. Oleum adulterari nequit per alium humorem: verum semper in sua sinceritate persistit. Itaque non dissimile virginitati est. Virgo creditur Pallas, ut inquit Ponticus Heraclitus, quia ἀφθονον αἶνι τὸ φρόνημα, id est, *Nunquam consenescit prudentia, neque ulla inficitur labe.*

Auferte hinc botros.) βότρυς, vos declinant Græci, racemum significat.

Virgo fugit Bromium.) Bromius dictus est Bacchus à tonitru, quod in ejus nativitate contigit. Βροντῶ enim tono significat. Unde Brontes ille Gigas Vulcani famulus dictus fuit. Vel dicitur à βρέμω, quod est instrepto.

IN STATUAM BACCHI.

EMBLEMA XXV.

DIALOGISMUS.

Bacche pater, quis te mortali lumine novit?

Et docta effinxit quis tua membra manu?

Praxiteles, qui me rapientem Gnossida vidit:

Atque illo pinxit tempore qualis eram.

Cur juvenis, teneraque etiam lanugine vernat

Barba, queas Pylum cum superare senem?

Muneribus quandoque meis si parcere disces

Junior, & forti pectore semper eris.

Tympana non manibus, capiti non cornua desunt:

Quos (nisi dementis) talia signa decent?

Hæc doceo, nostro quod abusus munere sumit

Cornua: & infans mollia sistrâ quatit.

Quid vult ille color membris penè igneus? (omen

Absit) an humanis ureris ipse focus?

Cum Semeles de ventre parens me fulmine traxit

Ignivomo: infectum pulvere mersit aquis.

Hinc sapit hic, liquidis qui nos bene diluit undis:

Qui non ardenti torret ab igne jecur.

Sed nunc me doceas quid vis miscerier? & qua

Te sanus tutum prendere lege queat?

Quadrantem addat aquæ, calicem sumpsisse falerni

Qui cupit, hoc sumi pocula more juvat.

Stes intra heminas: nam qui procedere tendis

Ultrâ: alacer, sed mox ebrius inde furit.

Res dura hæc nimium, sunt pendula guttura, dulce

Tu fluis. Heu facile cominoda nulla cadunt.

NOn uno ex loco sumptum est epigramma: multa enim continet quæ sparsim alibi leguntur, quæ suis locis annotabimus. Locum tamen prius quam ad alia transeo ex Eubulo poeta, quem citat Athenæus,

hæus, apponam: De Bacchi Cyathis, qui mirificè Bacchi virtutes exprimit, loquitur ipse Dionysius,

Τρεῖς γὰρ μόνες κρατῆρας ἐκκρανύω,

τοῖς εὖ φρονέσιν, ἢ μὲν ὑγείας ἕνα,

ὃν πρῶτον ἐκπίνωσι. ἢ δὲ δεύτερον,

ἔρωτ' ἡδυνῆς τε. ἢ τρίτον δ' ὕπνε,

ὃ εἰσιόντις οἱ σοφοὶ κεκλημένοι,

ὅκαδ' ἐβαδίζουσιν. ὃ δὲ μὲν τέταρτ' ὅκαδ' ἐβαδίζουσιν.

ἢ ἐτ' ἀμέτερός ἐς', ἀλλ' ὕβρεως πέμπτος βόης.

ἐλθ' ὁ δὲ κάμον. ἐβδόμεν' ὑπωπίων.

ὄργος δὲ κλύταρος. ὃ δὲ ἔννατος χολῆς.

ὃ ἑκάτος δὲ μανίας. ὥστ' καὶ βάλλειν ποιεῖ.

πολὺς γὰρ εἰς ἐν μικρὸν ἀγγεῖον χυθεὶς,

ὑποχελίζει ῥᾶτ' αὖτ' ἀπειποικίτας.

Quos versus sic vertit Ferdinandus Sanctius frater, laborum meorum comes jucundissimus.

Tres namque solos bibere crateres meri

Suadeo disertis, sanitatis misceo

Primum: secundum verd' amoris ac joci:

Dulcia soporis dona præbet tertius:

Quem perbibentes, sobrii si dici avent,

In tecta gressus dirigant. Quartus tamen

Omnino non meus est: quia est injuriæ.

Quintus refert clamorem: at ebrium arguit

Sextus: laceffit septimus: lites movet

Octavus: iræ nonus est: decimus furit,

Et tela torquet: namque parvum in vasculum

Effusa vini copia evertit virum.

Praxiteles, qui me.) Praxiteles statuarius fuit nobilissimus, de quo multis in locis Plinius in *historia naturali*. lib. 24. cap. 8.

Rapientem Gnossida.) Postquam Theseus (ut retulimus) Minotaurum occidit, Ariadnem Minois filiam rapuit, quam in insula Naxo, (quæ Baccho sacra est) periurus reliquit. Hanc postea Liber rapuit, Liberamque vocavit, ut ait Ovidius. Gnossus autem urbs est Cretæ præcipua. Expone igitur, *Gnossida*, id est, Ariadnem.

Queas

Queas Pylum cum superare.) Nestorem intelligit, qui Rex Pylii fuit. Est autem Pylos oppidum in Peloponneso in Mesenia versus occidentem à Neleo conditum. Porro *Nestorea senecta* jam in proverbium abiit de vivacibus senibus. Sed non tot annos vixisse Nestorem, quot vulgò creditus est, facile conjiciet quivis ex Quæstionibus Porphyrii, super Homerum, cum differit quid sit *γενεά*. Est verò *γενεά*, spatium triginta annorum, id est, pariendi ac generandi perfectius spatium, quod annorum triginta periodum conficit. Quo nomine sexagesimum attingens annum, duas videtur vitæ impleisse, *γενεας*. Si verò ultra pergat, in tertia jam utique recensabitur. Quod de Nestore cecinit Homerus,

τῷδ' ἦν δύο μὲν γενεαὶ μερόπων ἀνθρώπων
ἐφ' ἑτάδ', οἱ πρόθεν ἅμα πρέσβην ἦδ' ἐγένοντο.
ἐν πύλῳ ἠγαθὴν, μετὰ δὲ τριτάτοισιν ἀνασιν.

Id est,

*Hic jam duæ quidem ætates mortalium hominum
Defecerant, qui cum ipso antea simul nutriti sunt
& geniti.*

In Pylo divina, cumque tertiis regnabat.

Quo in loco Commentator ait, ἰστέον ὅτι οἱ παλαιοὶ τὰς γενεὰς ἐψήφίζον ἕως τριάκοντα. Hoc est, Sciendum est, quod veteres geneas numerabant annorum triginta. Eadem & Censorinus scribit in lib. de die natali. & Plutarchus de oraculorum defectu. Herodotus in Euterpe. Nam tres virorum progenies centum anni sunt. Tertio quoque Odyss. repetit Homerus Nestoris ætatem. Hujus opinionis est Acron super Horatium, Carminum 2. Ode 9. Nam quod cecinit Ovidius in 12. *Metamorph.*

— *Vixi*

Annos hos centum, nunc tertia vivitur ætas.
fabulosè potius dixit, quàm historiæ veritatem sequutus: nam ait in 8. ejusdem operis, Nestorem primis in annis & Tyndaridas, Pirothoum & Thefeum,

seum, Peleum, & Laërtem alióque complures simul coisse, ut aprum Meleagricum occiderent. Atqui Helenam rapuerat Theseus, quamvis senex pusillam, authore Plutarcho. Præterea vivebat Laërtes post reditum Ulyssis, vigesimo post captam Troiam anno. Denique ne pluribus agam, sic Nestorem pervenisse ad tertiam ætatem intellige. Prima fuit, quando Hercules Pylum oppugnavit. Secunda, quæ inter illud tempus, & Troianam expeditionem intercessit. Tertia, quando pugnabat in Troiano bello.

Tympana non manibus.) Tympanum instrumentum erat ex una parte membrana clausum, intus vacuum, quod baculo pulsatur: uti eo solebant in sacrificio matris Deorum. Huic simillimum esse videtur instrumentum illud, quo Æthiopes nunc utuntur in nostra Hispania, præcipuè in locis maritimis. Est quoque tympanum, instrumentum quo saxa subvehuntur, alio nomine *γερανος*, id est, grus. Hispanè, *grua*.

Hæc doceo nostro.) Dicitur Bacchus habere cornua, eò quòd qui addibit paulò plus, si solvat acutæ verbera linguæ, liberius notum, ignouimque ferit, & arcana siqua tacenda suscepit, effutit nullo delectu. Horatius,

— *Et addis cornua pauperi.* Et Ovidius,

Tunc veniunt risus, tunc pauper cornua sumit.
Festus Pompeius libro 3. Cornua, inquit, *Liberi patris simulachro* (quem inventorem vini dicunt) eò quòd homines nimio vino truces fiunt. Unde meriud *Liber dicitur Bacchus, quòd homines à curis liberet.* Et græcè *Lyæus* à λύειν, quod est solvere.

Et insanus mollia sistra quatit.) Sistrum græca dictio est, σείστρον σείω, quatio: crepitaculum significat, ut ait magnus Etymologicus. Dicitur & σῆστρον per u. *Mollia sistra* dixit, non tam ob id quòd sistra sint re ipsa mollia, quàm quòd homines reddant molles, & effoeminatos.

Quid

Quid vult ille color.) Phornutus in *lib. de natu. Deor.* sic ait. Dicitur Bacchus vi ignis partu esse expulsus: quo significatur vini calor & potentia, quæ homines incendit atque inflammat. Habet enim vinum (ut testantur poëtae) æquale cum igne robur. Hæc ille.

Cum Semeles de ventre.) Hunc versiculum cum tribus sequentibus ex *lib. 1. Epigrammaton Græcorum* excerptit Alciatus tit. *εις διον.* tetrastichum græcum cum latina versione ex *Chiliadibus* pete, in adagio, *Perdidisti vinum infusa aqua.*

Quadrantem addat aquæ.) Quadrans est tertia pars assis: sumitur pro vale, quod tres cyathos contineat. Si vis (inquit) sumere calicem vini meri, adde illi tres aquæ partes. Calicem autem pro cyatho posuit. Cyathus autem idem est, quod uncia: sicque constabit sensus juxta Hesiodi præceptionem, qua ad frugalitatem adhortatur homines, *lib. 2. Georgicon*,

Κρήνης τ' αἰνὰ καὶ ἀπορρύτι ἢ τ' ἀθλόωτος.

Τρίς ὕδατος προχέειν, τὸ δὲ τέταρτον ἔμεν ὄνεια.

Id est,

Fontibus ex liquidis semperque fluentibus adde

Tres lymphæ partes, vini non amplius unam.

Hunc miscendi modum non attigit Erasmus in proverbio, *Bibe quinque aut tres, aut ne quater.* quem vide. Neque Cælius Rhodiginus *lib. 28. cap. 39.* quamvis multa uterque de vini symphoniis ad aquam doctissime disputaverint. Est & epigramma Græcum Hesiodicæ sententiæ conveniens incerti authoris,

Βάκχε μέτρον ἄριστον οὐκ ὀλοὺ μὴδ' ἐλάχιστον.

Ἔστι γὰρ ἢ λύπης αἷτιος, ἢ μανίης.

Χαίρει κινούμενος τεισὶ Νύμφαις τέταρτος αὐτός.

Τῆμος καὶ θαλάμοις ἐστὶν ἐτοιμότατος.

Ἐὶ δὲ πολὺς πνέουσαι ἀπὲς κρατὶ μὲν ἔωτας,

Βαπτίζεται δ' ὑπὲρ γειτονὶ τ' ἑταίρῳ.

Urfinus

Urfinus,

Sumere nec nimium Bacchi valet optimus usus,

Nec minimum: hinc mæror provenit: inde furor.

Quartus & ipse tribus Nymphis miscerier optat,

Tunc quoque sic thalamis convenit ille magis.

Sin nimius spiret, placidos avertit amores,

Atque sopor morti proximus inde venit.

Stes citra heminas.) ἡμίον dimidium Sextarii significat, Hispanè, *Un quartillo ferè.* De qua ita Priscianus, sive Q. Rhemnius Palæmon,

At cotylas quas, si placeat, dixisse licebit

Heminas: recipit geminas sextarius unus.

Qui quater assumptus fit Graio nomine Chenix.

GRAMEN.

EMBLEMA XXVI.

Gramineam Fabio patres tribuere corollam,

Fregerat ut Pænos Hannibalémque mora.

Occulit inflexo nidum sibi gramine alauda,

Vulgò aiunt, pullos sic fovet illa suos.

Saturno Martique sacrum, quo Glaucus adeſo

Polybides, factus creditur esse Deus.

His meritò arguitur modis tutela salúsque,

Herbaque tot vires hæc digitalis habet.

EX Plinio *lib. 22. natur. histo.* qui sic de graminea corona loquitur: Corona quidem nulla fuit graminea nobilior in majestate populi terrarum principis, præmiisque gloriæ. Gemmatæ & aureæ, vallares, murales, rostratæ, civicæ, triumphales: post hanc fuere, suntque cunctæ magno intervallo, magnæque differentia. Cæteras omnes singuli, & duces ipsi, imperatoresque militibus, aut aliquando collegis dedere, decrevit in triumphis Senatus cura belli solutus & populus otiosus: graminea nunquam, nisi in desperatione

speratione suprema contigit: nulli nisi ab universo exercitu servato decreta. Cæteras Imperatores dedere, hanc solam miles Imperatori. Eadem vocatur obsidionalis, liberatis obsidione, abominandoque exitio totis castris. Quodd si civicæ honos, uno aliquo ac vel humillimo cive servato, præclarus, sacerque habetur: quid tandem existimari debet, unius virtute servatus universus exercitus? Dabatur hæc viridi è gramine, decerpto inde, ubi obsessos servasset aliquis. Namque summum apud antiquos signum victoriæ erat, herbam porrigere victos, hoc est, terra & altrice ipsa humo & humatione etiam cedere. Quem morem etiamnum durare apud Germanos scio. & infra: Data est & à Senatu, populòque Romano (qua claritate nihil equidem in rebus humanis sublimius duco) Fabio illi, qui rem omnem Romanam restituit non pugnando. Nec data cum Magistrum equitum, & exercituum ejus servasset: tunc satius fuit nomine novo coronari, appellatum patrem ab iis, quos servaverat: sed quo dictum est, consensu honoratus est, Hannibale ex Italia pulso. Quæ corona adhuc sola ipsius imperii manibus imposita est: & quod peculiare ei est, sola à tota Italia data. Hæc Plinius. Vide etiam Aul. Gellium lib. 5. cap. 6. Vitam Q. Fabii Maximi latè narrat Plutarchus: pugnam ejus cum Hannibale pulchrè describit Livius lib. 2. Decadis 3. Et alii multi. Dictus fuit cunctator, propterea quod cunctando restituit Rempub.

Occulit inflexo.) Alauda parva est avicula, quæ in summitate capitis apicem habet: dicitur etiam galerita, ut testatur Plinius lib. 11. cap. 37. Cujus propterea hic fit mentio, quod legio militum dicatur alauda.

Saturno Martique sacrum.) Quare gramen sit Saturno sacrum, non memini me legisse. Conjectura tamen ducor, Saturno sacrum esse gramen, propter nimiam vivacitatem, quam huic herbæ peculiarem

tri-

tribuunt poetæ. Dicitur enim ab his vivax gramen, & inexpugnabile. Cui meæ opinioni concinit celebratum in Hispania proverbium, *Mas viejo que la grama.*

Marti etiam sacrum est, quia ex gramine ortus esse creditur. Neque absurdum fuerit, ejus nativitatem recensere pulcherrimis Ovidii versibus. Quinto igitur Fastor. sic loquitur Flora:

Mars quoque, si nescis, per nostras editus artes:

Juppiter hoc ut adhuc nesciat usque precor.

Sancta Jovem Juno, nata sine matre Minerva:

Officio doluit non eguisse suo.

Ibat ut Oceano quereretur facta mariti:

Restitit ad nostras fessa labore fores.

Quam simul aspexi, quid te, Saturnia, dixi

Attulit? exponit, quem petat illa locum.

Addidit & causam. Verbis solabar amicis.

Non, inquit, verbis cura levanda mea est.

Si pater est factus, neglecto conjugis usu

Juppiter, & solus numen utrumque tenet:

Cur ego desperem fieri sine conjuge mater?

Et parere intacto dummodo casta viro?

Omnia tentabo latis medicamina terris:

Et freta tartareos excutiamque sinus.

Vox erat in cursu, vultum dubitantis habebam.

Nescio quid Nymphæ, scire videris, ait.

Ter volui promittere opem: ter lingua retenta est.

Ira Jovis magni causa timoris erat.

Fer precor auxilium, dixit, celabitur autor:

Et Stygiæ nomen testificabor aquæ.

Quod petis Oleniis, inquam, mihi missus ab arvis

Flos dabit: est hortis unicus ille meus.

Qui dabat, hoc dixit, sterilem quoque tange juven-

cam:

Mater erit: tetigi: nec mora, mater erat.

Protinus hærentem decerpsti pollice florem.

Tangitur, & tacto concipit illa sinu.

Jám-

Jámque gravis Thracem, & læva Propontidos intrat:

Fitque potens voti: Marsque creatus erat.

Qui memor accepti per me natalis, habeto

Tu quoque Romulea, dixit, in urbe locum.

Quo in loco Antonius Constantius Fanensis, Huic Deo, inquit, gramen consecratum dicunt, quod id ex humano cruore procreetur. Hæc ille. Poterit & physica hujus rei ostendi ratio: Nam quoties castra locantur, seligitur ad id expeditus locus, non exaratus: ob idque sæpius in gramineis campis collocantur, qui ab agricolis spernuntur: propterea quod gramen valde serpat & propagetur, humorémque omnem ebibat. Unde pulchrè cecinit Ovid. lib. *Metamorph.* 5.

— Lolium tribulique fatigant

Triticeas messes, & inexpugnabile gramen.

Nomen etiam graminis videtur aliquid habere cum Marte commune. Dicitur enim gramen à *gradiente*, quemadmodum & *gradivus*.

Quo Glaucus adesto.) Glauci fabulam narrat Ovidius lib. *Metamorph.* 13. in ipso fine. Et Erasmus latè in Proverbio, *Glaucus comessa herba*.

Polybides.) Glaucus, ut narrat Commentator Apollonii in primo *Argonaut.* in fine libri, Anthedonius fuit piscator *πολύβη παῖς*, id est, Polybi filius. Alius fuit Glaucus Minois filius. De quo talis refertur fabula: Glaucus Minois & Pasiphaes filius cum murem persequeretur, in dolium melle plenum incidit, quem cum parentes quærerent, Apollinem sciscitanti sunt de puero, quibus Apollo respondit, Monstrum vobis natum est, tribus coloribus: quod si quis vobis indicaverit, cui rei in agro monstrum hoc sit simile: ille vobis filium reddet. Minos sorte audita, coepit monstrum à suis quærere: cui dixerunt, natum esse vitulum, qui ter in die colorem mutaret per quaternas horas: primò esse album, secundò

rubeum,

rubeum, deinde nigrum. Minos autem ad monstri ænigma solvendum augures convocavit: inter quos Polyidius Cærani filius Argolicus dixit, monstrum simile esse in agris fructui mori sive rubi. Nam primum albus est, deinde ruber, cum permaturuit, niger. Tunc Minos ait ex Apollinis responso, filium mihi restituas oportet. Quod Polyidius dum auguratur, vidit noctuam in cella vinaria apes abigentem, accepto augurio, quæsit puerum in dolio mellis, regique tradidit. Cui Minos, corpori, inquit, invento spiritum restitue. Quod Polyidius cum negaret posse fieri, Minos jussit illum simul cum puero in monumento includi, & gladium apponi. Cum essent inclusi, draco repente ad corpus pueri processit: at Polyidius sibi timens accepto gladio, draconem interemit. Cum superveniret & dracæna, vidissetque draconem mortuum, herbam attulit quandam, qua tactus draco, spiritum recuperavit. Id cum vidisset Polyidius, similiter fecit in puero: cumque ambo vociferarentur intus in monumento, quidam præteriens Minoi nunciavit, qui monumentum jussit aperiri: sed nec etiam sic Polyidium dimisit, ut abiret in patriam, nisi prius Glaucum doceret artem illam vaticinandi: qui quidem docuit artem: sed jam jam abiturus jussit, ut Glaucus in os ipsius Polyidii inspueret. Quod Glaucus cum fecisset, artem edoctam perdidit. Hæc ex Tzetze in Lycophronem, & Hyginio. Fuit & alius Glaucus Sisyphi filius, qui in Bœotia juxta Potnias dilaceratus fuit ab equabus suis, quas à Venere arcebat, ut velociores in quadrigis essent. Alii aliter referunt. Hinc jam versiculi Ovidiani in *Ibin* nihil habebunt obscuritatis:

Potniadum morsus subeas, ut Glaucus equarum,

Inque maris saltas Glaucus ut alter aquis.

Utque duobus idem dictis modò nomen habenti

Præfocent animæ Gnosia mella viam.

Fr. Sanctii Oper. Tom. III.

F

His

His meritis arguitur.) De graminis virtute multa multa loquuntur. Plinius verò postquam multa de gramine dixit lib. 24. cap. 19. hæc addit: Sunt quæ & aculeatum gramen vocent trium generum: cum in cacumine aculei sunt plurimum quini, dactylon appellant: hos convolutos naribus inferunt, extrahuntque sanguinis ciendi gratia. Altero, quod est æizoo simile ad paronychia, & pterygia unguum: & cum caro unguibus increvit, utuntur cum æzungia. Ideo dactylon appellant, quia digitis medeatur. Tertium genus dactyli, sed tenuis, nascitur in parietinis, aut tegulis. Huic caustica vis est. Sistit ulcera, quæ serpunt. Gramen capiti circumdatum, sanguinis è naribus fluxiones sistit.

Titulus emblematis non mihi placet. Quorsum enim gramen, quod ad aliud est, apponatur pro lemmate, ac non potius illud quod per gramen significatur? Repone igitur in titulo, Tutela & salus.

NEQUE VERBO NEQUE FACTO
QUENQUAM LÆDENDUM.

EMBLEMA XXVII.

Assequitur, Nemesisque virum vestigia servat,

Continet & cubitum, duraque fræna manu.

Ne malè quid facias, nève improba verba loquaris:

Et jubet in cunctis rebus adesse modum.

EX lib. 4. Epigram. Græco. ἐῖς τὴν Νεμέσεως. Refertur tamen epigramma Græcum ab Erasmo in proverbio, *Adrastia Nemesis*. Quapropter huc non apponam: quia multa ibi differit Erasmus. Hoc autem emblemata vulgò sic depingitur: ut sinistra manus Nemesis frænum contineat ad compescendam loquacitatem: dextra vero manus cubitum sinistræ teneat apprehensum, nè malefacta queat exercere.

cere. Sed si ego essem in hac sententia de cubito compresso, non sic pingendam putarem Nemesis: sed versa vice: ut frænum haberet in dextra, cuius cubitus sinistra premeretur: dextra enim agimus quidquid sive boni, sive mali agimus. Nisi rursus objicias sinistram malefactis attribui, dextram benefactis. Sed tamen his omissis, ego potius in hac sum sententia, ut credam cubitum in hoc emblemate non sumi pro brachii cubito: sed pro quodam mensuræ genere, qui cubitus dicitur apud Vitruvium & alios, Græcè αἰγός: Lusitani vocant cuodo penultima correpta. Itaque illa verba,

Continet & cubitum duraque fræna manu.

Sic interpretor: Nemesis una tantum manu simul & cubitum (hoc est virgam illam mensurariam) & frænum continet, quod declarat ultimus versiculus,

Et jubet in cunctis rebus adesse modum.

Hoc est, jubet, ut adsit mensura tum factis, tum dictis. Denique si Græca epigrammata, quæ adducit Erasmus, cum Latina versione ad unguem examinaveris, non dubito, quin libens venias in nostram hanc sententiam. Quam si sequeris, emendabis picturam.

Nemesisque virum.) Nemesis Noctis filia fuit, ut tradit Hesiodus in Theogonia, cuius verba sunt,

τίγχε δὲ καὶ Νέμεσιν, πῆμα θνητοῖσι βροτοῖσι,

Νύξ δ' αὖ.

Hoc est,

Nocte fata est Nemesis damnum mortalibus ægris.

Latine sonat indignatio, quam veluti virtutem laudat Aristot. in lib. de moribus, & alibi. De qua sic Plato in libris de Legibus, Levium volatiliumque verborum gravissima imminet poena. Nam omnibus præposita est Nemesis: iudicii Angelus huiusmodi inspector omnium. Angelus autem Politianus pulcherrimè illam describit in Sylva, cui titulus Manto, sic,

*Est dea, quæ vacuo sublimis in aëre pendens
 It nimbo succincta latus: sed candida pallam,
 Sed radiata comam, ac stridentibus insonat alis.
 Hæc spes immodicas premit: hæc infesta superbis
 Imminet: huic celsas hominum contundere mentes
 Successusque datum, & nimios turbare paratus.
 Quam veteres Nemefin genitam de nocte silenti
 Oceano dixere patri: stant sydera fronti:
 Fræna manu, pateramque gerit, semperque verendum
 Ridet, & insanis obstat contraria cæptis.
 Improba vota domans, ac summis ima revolvens
 Miscet, & alterna nostros vice temperat actus.
 Atque huc, atque illuc ventorum turbine fertur.*

TANDEM, TANDEM JUSTITIA
 OBTINET.

EMBLEMA XXVIII.

*Æacidæ Hectoreo perfusum sanguine scutum,
 Quod Græcorum Ithaco concio iniqua dedit:
 Justior arripuit Neptunus in æquora jactum
 Naufragio, ut dominum posset adire suum.
 Littoreo Ajacis tumulo namque intulit unda,
 Quæ boat, & tali voce sepulchra ferit:
 Vicisti Telamoniade, tu dignior armis.
 Affectus fas est cedere justitiæ.*

IN lib. primo Epigrammaton Græcorum duo sunt
 epigrammata titulo εις Διὸν. Ex quibus Alciatus
 unum concinnavit. Primum Græcum est hujusmodi,

*Ἀσπίδ' Ἀχιλλῆος τὴν Ἑκτορος αἶμα πιῆσαν,
 Λαρτιάδης Δαναῶν εἶλε κακοκείσῃ.
 Ναυηγὲ δὲ θάλασσα κατέπαυσε, καὶ παρὰ τύμβον
 Αἶαντος νεκτὴν ὤρμισεν, ἐκ Ἰθάκης.*

Alterum est hujusmodi,

*Καλὰ ποσειδῶν δῖκασεν πολὺ μάλλον Ἀθῆνης,
 καὶ κρίσιν Ἑλλήνων συγερὴν ἀπέδειξε θάλασσα.*

Ἀσπερ

*Ἀσπίς ἐν αἰγιαλῶσι βοᾷ, καὶ σῆμα τινάσσει,
 Αὐτὸν δ' ἐκαλέσσα τὸν ἄξιον ἀσπιδιώτην
 Εὐχρηστοῦ τελαμῶνος, ἔχεις σάκος Αἰακίδα.*

Primum sic vertebam:

*Hectoreo clypeum Pelidæ sanguine tinctum
 Judicio Danaûm falso habuit Ithacus.
 Per mare disjectus, divulsa puppe sepulchrum
 Concussit Ajacis, littora non Ithacæ.*

Alterum sic,

*Judicio pulchro Neptunus Pallada vicit:
 Arguit & Graiûm justus suffragia Pontus.
 Nam clypeus reboat Pelagi delatus ad undas.
 Busta quatit, dominum potiore voce salutans.
 Eia age jam, Telamon, clypeum jam cernis Achillis.*

Hanc historiam de Achillis armis (quoniam multi
 aliter intelligunt, aut narrant, quàm oportet) ex
 Q. Calabri lib. quarto & quinto, libuit carptim dis-
 cerpere in hunc modum: Achille à Paride occiso,
 adiit Græcorum exercitum Thetis, Achillis mater,
 propositisque præmiis, eos invitavit, ut certamini-
 bus filii sui funus celebrarent. Certaminibus porro
 confectis, Thetis Achillis arma in medium protulit,
 illi offerenda, qui in asserendo Achillis cadavere ma-
 jorem in Troia navasset operam. Ajax Telamonius,
 & Ulysses sibi invicem arma petunt. Constituuntur
 judices aliquot ex captivis Troianis, idque consilio
 Nestoris: ne spe frustratus, vel Ajax, vel Ulysses
 Græcis exitium firueret. Quare Ajax in rabiem &
 furorem actus in oves Græcorum sævit, existimans
 se Ulyssi, cæterisque proceribus necem admoliri.
 Sed postea saniori menti restitutus, pudore affectus
 ob ea, quæ patraverat, sibi mortem conscivit. Troiani
 itaque judices Ajacem armis spoliaverunt, non Græci
 quamvis Ovidius aliter videatur sentire lib. 13. Me-
 tamorph. & Sophocles in Mastigophoro, cum inquit:
 Νῦν δὲ αὐτὰ Αἰεΐδαι φῶτι παντερῶν ἐφέναι ἐπράξαν, hoc
 est, Nunc verò arma ipsa Atreidæ homini versutissimo tri-

aribuerunt. Illud tamen potest accipi veluti ab irato homine dictum, qui temerè in principes Græcorum debacchatur, quasi ipsi sponte dederint, non iudices. Hoc autem de iudicibus Troianis præter Calabrum asserit etiam Homerus *lib. II. Odyssæ in fine*, ubi sic loquitur Ulysses,

Ὅτι δ' Ἀϊάντος ψυχὴν τέλαμονιάδῃ
Νόσφιν ἀφειρήκει κεχολωμένην ἔνεκα νίκης.
Τὴν μιν ἐγὼ νίκησα δικάζομενος παρὰ νηυσί,
Τεύχεσιν ἀμφ' Ἀχιλλῆος: ἔθηκε δὲ πότνια μήτηρ.
παῖδες δὲ τρώων δίκασαν καὶ πάλλας Ἀθήνη.

Id est,

*Sola autem Ajacis anima Telamoniadæ
Scorsum stabat irata propter victoriam,
Qua ipsum ego vici litigans apud naves,
De armis Achillis: posuit autem veneranda mater.
Filii autem Troianorum judicaverunt & Pallas Mi-
nerva.*

Pindarus etiam in Nemeis, Oda 8. idem videtur sentire, dum inquit, Κρυφίαισι γὰρ ἐν ψαφοῖς Ὀδυσσεὺς Δαναοὶ θεράπευσαν, id est, *Occultis enim iudiciis Ulysses Danai prætulerunt.*

Iustior arripuit Neptunus.) In Græco Epigrammate fit comparatio inter Neptunum, & Palladem sic: καλὰ ποσειδάων δίκασεν πολὺ μᾶλλον Ἀθήνης. hoc est, *Multò melius iudicavit Neptunus, quàm Pallas.* Igitur expone, Neptunus iustior Pallade, & cæteris arripuit, hoc est mare, quòd melius iudicavit, quàm sapientia.

Neptunus dicitur à nando paulùm primis literis immutatis, auctore Cicerone *lib. 2. de Natura Deorum.*

Littoreo Ajacis tumulo.) De Ajacis tumulo inferius disputabimus. Ajax autem, ut tradit Sophocles in *Mastigophoro*, dictus est ab hac particula, αἰ, αἰ, id est, *heu, heu.* Verba Ajacis hæc sunt apud Sophoclem, αἰ, αἰ, τίς αὖ ποτ' οἶεθ' ὦδ' ἐπώνυμον ξυνοί-

ἔνωσιν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς. hoc est, *Heu, heu, quis unquam putaret sic meum nomen meis malis allaturum cognomentum.* Pindarus autem longè aliam hujus nominis affert rationem conficta non illepida fabella. Cujus sensus carptim collectus ex *ode 5. Isthmiorum*, talis est, Telamonem Hercules belli focum adjunxit, quod in Laomedontem Troiæ Regem paraverat. Capta Troia, occisòque Laomedonte Telamon pro concione Herculem celebravit. Hercules verò cùm sacra Jovi faceret, sic pro Telamone Jovem supplicavit: Jupiter pater, jam sæpe meas audivisti preces: nunc te oro pater, ut huic viro fortem prolem ex propria uxore tribuas, amicumque meum fortunatum reddas. Hæc ubi dixit, avium reginam Aquilam magnam Deus è cælo demisit. Hæc tanquam vates aliquis oraculum promens dixit, Erit tibi filius, ut petis, Telamon, quem Ajacem vocabis ex viso alite, viribus præstantem, bellique sudoribus cunctis populis admirandum. Vocat autem Pindarus hoc in loco αἰετὶς Aquilam, unde αἰας dicitur.

Quæ boat.) Boo, as, mugire significat, à verbo Græco βοᾶν, quod est clamare: unde reboo, & boatns.

Vicisti Telamoniade.) Telamon pater fuit Ajacis: dictus à loro, unde scutum propendet. Nam τελαμών cingulum latum, unde pendet ensis, aut scutum significat. Pausanias in Atticis sic ait, Dicunt Salaminis accolæ florem in ea regione primum post mortem Ajacis esse visum. Candidus, & purpureus nonnihil, lilio minor, & caule, & foliis. Literæ in eo sunt, quales hyacinthis. Historiam iudicii, quod de armis institutum fuit, audiavi ab Æolensibus, qui instauratum postea Ilium incoluerunt, quique arma post Ulyssis naufragium ad Ajacis tumulum ejecta dixerunt. Ossa genuum, quæ medici molas vocant, disco adolescentis pentathli fuisse paria ostenderunt.

Pro titulo: *tandem, tandem justitia obtinet*, subjiciam Hesiodi verba *lib. I. Georg.*

— *Ἰὺν δὲ ὑπὲρ ὕβριος ἴστα*

Ἐς τίος ἐξέρχεται. — hoc est,

Justitia verò emergit super injuriam tandem prodiens, quæ verba non commodè interpretatus est extra omnem ingenii aleam positus Desiderius Erasmus in proverbio, *Malo accepto sapit stultus*. sive quòd propter admodum componebat, sive quòd fortè in exemplar incidit corruptum. Nam legit pro *ὑβριος*, *ὑβριον*.

ETIAM FEROCISSIMOS DOMARI.

EMBLEMA XXIX.

*Romanum postquam eloquium, Cicerone perempto,
Perdiderat patriæ pestis acerba suæ:
Inscendit currus victor, junxitque leones,
Compulsi & durum colla subire jugum:
Magnanimos cessisse suis Antonius armis,
Ambage hac cupiens significare duces.*

EX Plinio sumptum Emblemata *lib. 8. cap. 16.* cujus verba sunt, *Jugo subdidit eos* (leones intellige) *primusque Romæ ad currum junxit Marcus Antonius, & quidem civili bello cum dimicatum esset in Pharsalicis campis, non sine ostento quodam temporum, generosos spiritus jugum subire illo prodigio significante. Nam quòd ita vectus est cum Mima Cytheride, supra monstra etiam illarum calamitatum fuit. Hæc Plinius. De Ciceronis vita & factis consule Plutarchum, qui vitam ejus plenissimè conscripsit. Nam hujus operis brevitatis tanti viri præclara facinora non potis est comprehendere: justum enim voluminem desiderant. Illa tantum referam, quæ lucis nonnihil huic Emblemati possunt asserere. Composita*

sita inter tres Romanorum duces pace, Lepido, Antonio, & Cæsare Augusto, triumviratus invaditur: fit civium proscripcio: ubi Antonius ea conditione avunculum suum proscribi passus est ab Augusto, ut Cicero sibi ab eodem proscribendus traderetur. Itaque Cicero cum tota domo proscripcus Asturam primò navigavit, mox Circeios, in terram postea descendit, nondum omni spe de Octavio abjecta. Asturam pedibus rediit. Hinc filiis suadentibus Formias processit: quò cum appulisset, corvi infausco volatu ab infausco appulsu arcere voluisse visi sunt. Hinc lætica delatus est in proximam villam suam: neque ibi diutius commorari est ausus, corvis iterum omnia garritu infestantibus. Referbatur igitur lætica in navim, cum Popilius Lenas, quem ipse capitali judicio olim defenderat, cum globo militum obviam occurrit. Sensit Cicero eos ad cædem missos, continuo læticam deponi jussit, hincque sine gemitu barbam sibi læva manu (qui mos illi fuisse dicitur) demulcens venientes excepit. Interficitur ergo annos natus quatuor & sexaginta, caput cum dextra in rostris suspendit Antonius. Nec cohibere lachrimas potuit tota civitas, cum rescisum Ciceronis caput in illis suis rostris spectaret: nec aliter ad videndum illud, quàm antè ad audiendum concurrebatur.

Romanum postquam eloquium.) Sic ordino, Postquam pestis acerba suæ patriæ, hoc est, Marcus Antonius, qui Romanam Rempub. peste infecit bellorum civilium, perdiderat Romanum eloquium, id est, Ciceronem, qui, ut ait Lucanus, *Romani maximus author eloqui* fuit, inscendit currus &c. Eximiam Ciceronis laudem vide apud Plinium *Natur. histo. lib. 7. cap. 30. & lib. 31. cap. 2.* Martialis pulchro epigrammate comparat scelus Photini, qui Pompeium occidit, cum scelere Marci Antonii *lib. 3. Epigr. 24.*

Par scelus admisit Phariis Antonius armis,

Abscidit vultus ensis uterque suos.

Illud laurigeros ageres cum læta triumphos:

Hoc tibi Roma caput cum loquereris erat.

Antonii tamen est peior, quàm causa Photini,

Hic facinus domino præstitit, ille sibi.

Fallitur tamen Alciatus in temporis supputatione: nam ante Ciceronis mortem, Antonius junxerat Leones, ut ex Plutarcho patet, & ex verbis Plinii citatis. Et ex Cicerone ad Atticum libro 10. cum inquit, *Tu Antonii Leones pertimescas, cave.* Et in secunda Philip. Sequebatur rheda cum leonibus: sic enim est legendum, non lenonibus.

GRATIAM REFERENDAM.

EMBLEMA XXX.

Ærio insignis pietate Ciconia nido,

Investes pullos pignora grata fovet.

Taliaque expectat sibi munera mutua reddi,

Auxilio hoc quoties mater egebit anus.

Nec pia spem soboles fallit, sed fessa parentum

Corpora fert humeris, præstat & ore cibos.

EX Oro Apolline Niliaco lib. posteriore de Hieroglyphicis, vel ex D. Basilio in Hexameron homilia 8. cum inquit. *Jam verò pietas & obsequium Ciconiarum erga suos senio confectos parentes, satis profectò liberos nostros benevolos parentibus, atque observantissimos efficere potest, modò mentem adhibere velint. Nemo enim prorsus est, qui naturæ sensu, prudentiæve sic destituatur, ut non mediocri pudore eum existimet dignum: quisquis quod ad virtutem attinet, sivit se aliis istis, nulla rectæ rationis vi præditis, deprehendi inferiorem. Illæ genitorem per senium defluxu pennarum degravescens, suis met pen-*
nis

nis circumdatum fovet, & abundè victum, lautèque subministrantes subsidium etiam ei, quoad fieri potest, in ipso volatu præstant sensim utrinque suis eum sublevantes alis. Idque aded divulgatum est, adeoque notum: ut quidam harum ipsarum alitum nomine vicariam gratiæ dictionem appellent ἀντιπαιδείων. Hactenus D. Basilius. Extat in Chiliadibus Erasmi elegantissimum proverbium, ἀντιπαιδείων, centuria 10. chil. 2. in prin. Pulchra ibi leguntur ex Homero, Euripide, Aristophane, Plinio, cæterisque. Addam nihilominus quod Aristoteles de Ciconia scriptum reliquit lib. de natura animalium 9. Ciconias (inquit) genitorum senectutem invicem educare, vulgatum est. Sed sunt, qui Meropes quoque idem facere confirmant vicemque reddi, ut parentes non modò senescentes, verum etiam statim, cum jam datur facultas, alantur opera liberorum, nec patrem, aut matrem exire: sed in cubili manentes pasci labore eorum, quos ipsi genuerunt, enutrierunt, educarunt. Hæc ille. Orus autem Apollo sic: Parentis amatorem significare volentes Ægyptii Ciconiam pingunt. Hæc enim à parentibus enutrita, non separatur ab illis: verum ad ultimam usque senectam permanens, parentibus victum sufficit. Idem libro priore de Cucupha in hunc modum scribit: Grati- tudinem scribentes Cucupham avem pingunt. Sola enim hæc cæterorum animalium parentibus jam senio confectis gratiam refert. In quo enim loco ab eis nutrita est, nidum illis conficit, ac pennas vel- lit, cibumque sufficit, quousque renatis pennis per se ipsos jam parentes cibum parare possint. Unde divina sceptræ Cucupha insigniunt. Hæc ille. Fuit autem Ciconia (ut ad fabulas nos convertamus) antè pulcherrima puella Troiana, nomine Antigone, Lao- medontis filia, quæ cum se jactaret formæ pulchritu- dine Junonem superare, à Junone in Ciconiam con- versa fuit, de qua Ovidius in 6. *Transformat.* 20.

*Pinxit & Antigone ausam contendere quondam
Cum magni conjorte Jovis: quam regia Juno
In volucrem vertit: nec profuit Ilion illi,
Laomedonve pater: sumptis quin candida pennis,
Ipsa sibi plaudet crepitante Ciconia rostro.*
Huc alluisse crederem Virgilium in illis verbis (*spretæque injuria formæ*) neque exponendum ibi, *que*, pro id est: ut aliqui putant, qui omnia conjungunt simul: videlicet *judicium Paridis, spretæ injuria formæ*. Sed hoc curiosus lector dijudicet. Non patitur autem Ciconia nos ultra progredi, priusquam Joannis Mallaræ civis Hispalensis, mihiq; amicissimi carmen apponam ad me olim missum, in quo Ciconiæ pietas extollitur. Id est hujusmodi,
*Qui legis Æneæ pietatem in fata parentis,
Cumque humeris olim dulce referret onus:
Laudas antiquos fratres, exarserit igne
Cum gravis Ætna, suos qui eripuerunt patres.
Miraris quando Junonis templa sacerdos
Ascendit, gnatis vecta duobus anus:
Non animum extollis cum parva Ciconia nidis,
A quibus alta fuit, convehit ore dapes?
Nonne tuas ardens exurit flamma medullas,
Antipelargias cum pia facta vides?
Quæ ratione carent, sunt nostro exempla labori,
Ut discat grates reddere, parque pari.*
Vocantur autem pulli investes (ut ait Nonius) quibus ob teneram ætatem, nulla pars corporis pilat.

A B S T I N E N T I A.

E M B L E M A XXXI.

*Marmoreæ in tumulis una stat parte columnæ
Urceus, ex alia cernere malluvium est.
Jus hæc forma monet dictum sine sordibus esse,
Defunctum puras atque habuisse manus.*

Anti-

Antiqua pictura hujus emblematis, & mala dis-
punctio transversos egit multos, ut deliramenta
authoribus suis incularent. Jam melius depingitur.
Nam in sepulchro judicis apponitur ex alia parte
urceus: ex alia malluvium: ut intelligas judicem ibi
sepultum à muneribus contra jus accipiendis absti-
nuisse manus. Sic loquutus est Horatius 1. Sermo-
num Saty. 4.

*Magnus uterque timor latronibus: at bene si quis
Et vivat puris manibus, contemnat utrunque.*

Hæc verba leguntur ff. ad Leg. Jul. repetund. l. eadem. Lege Julia repetundarum cavetur, ut urbanæ magistratus ab omni sorde se abstineant, neque plus doni munerisve accipiant &c. Vide Alciatum lib. 3. disputationum, cap. 9.

Cernere malluvium est.) Baysius in libello de vasculis sic ait: Nonnulli pelvim à peluendo dictam affirmant: alii à pedum lotionem: inde pelluvium vas, in quo manus lavantur. Titulus mihi videtur in hunc modum mutandus, *Abstinentia judicum*.

BONIS A DIVITIBUS NIHIL
TIMENDUM.

E M B L E M A XXXII.

*Junctus contiguo Marius mihi pariete, necnon
Subbardus, nostri nomina nota fori,
Ædificant bene nummati, sataguntque vel ultro
Obstruere heu nostris undique luminibus.
Me miserum, geminæ quem tanquam Phinea raptant
Harpyiæ, ut propriis sedibus ejiciant.
Integritas nostra, atque animus quæsitior honesti,
His nisi sint Zetes, his nisi sint Calais.*

Hujus emblematis argumentum sumptum est ab illa vulgatissima fabula Phinei, quam Servii verbis enarrabimus. Ille igitur 3. Æneidos sic inquit. Phi-

Phineus rex Arcadiæ liberis novercam superinduxit, eosque illius instinctu excæcavit. Ob quam rem irati Dii ei oculos sustulerunt, & immiserunt Harpyias, quæ illi diu cibum abriperent. Hic Jasonem cum Argonautis vellus aureum petentem suscepit hospitio. Hoc beneficio Argonautæ Zetum & Calain Boreæ filios & Orythiæ, alatos juvenes ad pellendas Harpyias miserunt. Illæ ex Arcadia armatos juvenes fugientes ad insulas Plotas pervenerunt. Et cum ultra tendere vellent ab Iride admoniti, ut à Jovis canibus abstinere, converterunt suos volatus. Hæc conversio, id est, *strophe* nomen insulis dedit. Hæc nus Servius. Sed ferè semper in Cosmographia fallitur Servius: id quod diligens lector poterit intelligere multis in locis. Phineus igitur non Arcadiæ, sed Odrysiæ rex fuit, ut ex 4. Valer. Flacci constet, ubi ejus narratur historia multis versibus. Odrysiæ porro in Thracia est, teste Plinio, & extenditur usque ad Bosphorum Thracium, ubi tunc erat Phineus, quando Argonautæ Cholcos petebant: indeque Harpyiæ fuere fugatæ, non ab Arcadia, ut Servius narrat. Harpyiarum descriptio sic se habet apud Virgilium,

*Virginæi volucrum vultus, fœdissima ventris
Proluvies, uncæque manus, & pallida semper
Ora fame.*

Dicuntur à rapacitate: nam ἀρπάζειν, rapere est. Sunt, qui prodant à poëtis fingi virgines, eò quòd rapina sit arida & sterilis. Ideo plumis circumdatas, quòd rapina celet quicquid rapuerit. Volucres verò, ob rapinæ celeritatem. Tres sunt Harpyiæ, *Aello*, quasi ἐλών ἄλλο, id est, alienum tollens: *Ocypete*, ab ὀκὺς velox, & πέτομαι volo: *Celæno*, à κελαινός, quod est niger.

Junctus mihi pariete.) *Pariete*, pes est Proceleusmaticus, constans ex quatuor brevibus sic υυυυ, quales multi sunt apud Virgilium.

Bene

Bene nummati.) Nummati, Displasiasmus est: fit, quando in medio dictionis eadem consonans geminatur. Nam *numus* & *numatus* cum simplici *m* debet scribi, teste Aristotele *lib. de moribus quinto*. Inquit enim, Sed introductus numus est ex instituto, quasi inopiæ ac indigentia præsidio futurus. Ob eamque causam nomen duxit, quòd non à natura, sed à νόμος, id est, lege numus sit ortus, in nobisque id sit, ut mutetur, reddaturque inutilis.

Obstruere luminibus.) Cicero *pro domo sua*. Primò se luminibus ejus esse obstruendum minabatur. Idem *de claris Orator*. Sic Latonis luminibus obstruxit hæc posteriorum quasi exaggerata altiùs oratio. Vide adagium, *Officere luminibus*. Vide Budæum in *Annotat. prioribus in Pandect.*

His nisi sint Calais.) Verba Orphei subjiciam Latinis versibus, ne Græcis obtundamus.

*Agnovi duplicem Boreæ de germine spicam,
Quos peperit nubens Illisi ad fluminis undam
Regis Erechihei divum genus Orithia,
Qui plumis etiam circum talaria fufis
Corpore Diis similes Zetes Calaisque volabant.*

Vide Pindarum in *Pythiis Oda 4. Strophe octava*, ubi interpretes hæc nomina sic deducunt, ζήτης, quasi ζήτητης, hoc est, ἄγαν ἄων, nimium flans. καλαῖς, id est, καλῶς ἄων, jucundè flans. Conficta creditur fabula propter nimiam velocitatem illorum, qui ad Boream habitant, unde hi principes ad Argo venerunt. Alciatus aliam videtur sequi etymologiam. Zetea à ζητέω, inquirō. Calais à καλός, integritas nostra, atque animus quæsitōr.

SIGNA